

**Výzkum zájmu rodičů
o motivační otcovskou dovolenou**

Věra Kuchařová
Kristýna Peychlová

VÚPSV, v.v.i., Praha
2015

Obsah

Úvod	5
1. Základní informace o souboru	8
2. Péče o děti předškolního věku - představy a dnešní realita	10
2.1 Plán mít další dítě	10
2.2 Představy o zajištění péče o děti	10
2.3 Realita - péče o děti ve vlastní rodině	15
3. Zájem o motivační otcovskou dovolenou a názory na podmínky a okolnosti jejího čerpání	22
3.1 Zájem o motivační otcovskou dovolenou	22
3.2 Způsob čerpání motivační otcovské dovolené	25
3.3 Představy o finanční náhradě ztráty pracovního příjmu po dobu MOD	28
3.4 Okolnosti (ne)podporující zájem o motivační otcovskou dovolenou	30
3.5 Očekávané dopady čerpání motivační otcovské dovolené na postavení otce v zaměstnání a očekávané společenské přijetí takové strategie	34
Závěr	38
Literatura	40

Úvod

V dosavadním systému rodičovské dovolené (dále též RD) a rodičovského příspěvku (dále též RP) se nedaří plnit jeho dva základní cíle - umožnit rodičům skutečnou volbu délky rodičovské dovolené podle potřeb rodiny bez intervenujících vlivů stávajícího nastavení rodinné politiky a posílit účast otců na (celodenní) péči o nejmenší děti. Sociologické výzkumy opakovaně potvrzují, že důvodem stále malého využívání rodičovské dovolené otci je vedle stereotypů dělby práce mezi partnery a kulturně-normativních tradičních vlivů hlavně nízká finanční náhrada ušlého příjmu mužů.¹ Tuto situaci lze řešit buď změnou koncepce rodičovské dovolené a rodičovského příspěvku nebo novou finanční dávkou, zaměřenou na vytvoření příznivějších podmínek konkrétně pro participaci otců na péči. V řadě evropských zemí je otcovská dovolená již pevnou součástí systému státní podpory rodičovství a konkrétně otcovství. Podle nedávno vydané monografie pro Evropský parlament je nějaká forma otcovské dovolené součástí státních systémů podpory rodin s dětmi ve 23 členských státech EU.² Ve většině těchto států se jedná pouze o krátké volno v délce do 12 pracovních dnů, často doplněné motivačními opatřeními pro podporu rovnoměrnějšího podílu rodičů na čerpání rodičovské dovolené. Jinde - konkrétně v Rakousku, Litvě, Portugalsku, Finsku a Slovinsku - mají otcové nárok na výhradní otcovskou dovolenou v délce 20 a více pracovních dnů. Žádná forma otcovské dovolené kromě České republiky zatím nebyla zavedena na Kypru, v Irsku, Německu a na Slovensku.

Tam, kde není otcovská dovolená specifickou součástí rodičovské dovolené, je otcům vyplácena částka nahrazující ušlou mzdu. Ta ve většině evropských zemí odpovídá 100 % mzdy, v pěti zemích (Belgie, Bulharsko, Finsko, Švédsko, Velká Británie) pak nahrazuje příjem pouze ze 70 až 90 %.³ Zatímco např. v Rakousku, kde zákon náhradu mzdy otcům na otcovské dovolené negarantuje, je výše této částky ošetřena kolektivními smlouvami, v ostatních státech EU je náhrada mzdy obvykle dávkou státního systému sociálního zabezpečení (např. Bulharsko, Francie, Španělsko), popř. ji vyplácí zaměstnavatel (např. Nizozemsko).⁴

V rámci nové koncepce rodinné politiky, formulované současnou vládou, je plánováno zavedení nové motivační otcovské dovolené (dále též MOD), která by umožnila otcům pečovat o dítě a nahradila jim příjem v období této péče. Má ji být možné čerpat navíc vedle možnosti otců využívat rodičovskou dovolenou a vedle nově zaváděného poporodního otcovského volna. Toto volno má trvat 7 kalendářních dnů, být poskytováno paralelně s mateřskou dovolenou matky a příslušná dávka má být

¹ Viz např. Bartáková, H., Kulhavý, V. 2007. *Rodina a zaměstnání II. Mladé rodiny (Deskriptivní fáze analýzy)*. Praha: VÚPSV, v.v.i.;

CVVM. 2003. Tisková zpráva. K otcovské a mateřské roli v rodině. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3009/f3/100278s_ov31017.pdf;

Křížková, A., Dudová, R., Hašková, H., Maříková, H., Uhde, Z. (eds.). 2008. *Práce a péče. Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. Praha: SLON, 163 s.;

Kuchařová, V. a kol. 2009. *Péče o děti předškolního a raného školního věku*. Praha: VÚPSV, v.v.i.;

Nešporová, O. 2005. *Harmonizace rodiny a zaměstnání. Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 86 s.

Podoby otcovství v ČR - sociologický výzkum. 2010. MEDIARESEARCH, a.s. Dostupné z: <http://www.tata.naplnyuvazek.cz/wp-content/uploads/2013/05/podoby-otcovstvi.pdf>

² Schulze, E., Gergoric, M. 2015. *Maternity, paternity and parental leave: Data related to duration and compensation rates in the European Union*. Brussels: European Union, s. 59. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/509999/IPOL_STU\(2015\)509999_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/509999/IPOL_STU(2015)509999_EN.pdf)

³ *tamt.*, s. 62-63

⁴ Addati, L., Cassirer, N., Gilchrist, K. 2014. *Maternity and paternity at work. Law and practice across the world*. Geneva: International Labour Organization, s. 57. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_242615.pdf

vyplacena z nemocenského pojištění na obdobném principu jako příspěvek v mateřství. Naproti tomu otcovská motivační dovolená má mít délku 2-3 měsíce a před jejím zavedením zbývá vyřešit řadu otázek ohledně jejích parametrů, jako jsou: zdroj financování otcovského příspěvku (systém pojištění nebo státní rozpočet), období nároku na MOD ve vztahu k mateřské a rodičovské dovolené, celková délka MOD a způsob jejího čerpání (možnost jejího dělení a případná délka jednotlivých částí).

V zájmu toho, aby motivační otcovská dovolená byla koncipována v souladu s potřebami a zájmy rodičů, bylo provedeno šetření mezi rodiči, kteří mají bezprostřední zkušenost s péčí o dítě v prvních letech po narození. Cílem šetření bylo zjistit postoje rodičů, zejména otců, k zavedení MOD. Šetření zjišťovalo preferovaný způsob nastavení motivační otcovské dovolené s ohledem na výši dávky, způsob a podmínky čerpání nebo současný způsob sladění práce a rodiny především u otců.

Abychom názor rodičů na MOD uvedli do širšího kontextu veřejného mínění a praktických zkušeností, byli respondenti nejdříve dotazováni na to, jaké jsou jejich představy o ideálním způsobu zajištění celodenní péče o děti v předškolním věku a zkušenosti s dosavadním systémem volna na péči o nejmenší děti. Zajímalo nás konkrétně, kdo z rodičů čerpá rodičovskou dovolenou a pobírá rodičovský příspěvek, po jak dlouhé období, zda otcové čerpají nějakou formu volna za účelem celodenní péče o dítě a jaké jsou důvody tohoto jednání. Výsledky této části šetření uvádíme v kapitole 2. V druhé části šetření jsme pak zjišťovali přímo zájem rodičů o využívání motivační otcovské dovolené. Ptali jsme se na preferovanou celkovou délku MOD a způsob jejího čerpání, představy o minimální výši náhrady mzdy, důvody (ne)zájmu o MOD, resp. faktory, které ovlivňují rozhodnutí rodičů o tom, zda MOD využít či nikoli, očekávané dopady čerpání motivační otcovské dovolené na postavení otce v zaměstnání a očekávané společenské přijetí tohoto rozhodnutí. Výsledky této části šetření popisuje kapitola 3. Uvedené zkušenosti, představy, názory a postoje jsme zkoumali ve vztahu k počtu dětí a přání mít další dítě, vzdělání, příjmové situaci rodiny a obecným postojům k rozdělení rolí v rodině s důrazem na roli otce.

Metodika a sběr dat

Výběrový soubor byl konstruován tak, aby byli dotazováni lidé, kteří mají zkušenost s péčí o děti, příp. mají zkušenost s dělbou péče mezi partnery v celém období od narození dítěte do jeho tří let (to je obvyklá délka mateřské plus rodičovské dovolené, jak opět potvrdilo toto šetření). Vzhledem k omezení rozsahu šetření (s ohledem na cenu a harmonogram) byla zvolena poměrně homogenní cílová populace, definovaná jako rodiče z úplných čistých rodin s dětmi do 6 let, kde dítě žije ve společné domácnosti a oba rodiče mají pouze společné děti. Tento postup umožnil získat o dané populaci relativně robustní data i za předpokladu omezené velikosti výběrového souboru, která byla pro takto vymezenou populaci adekvátní. (Srovnání postojů rodičů s malými dětmi a osob, které děti zatím nemají, zjištěných dřívějšími výzkumy, potvrdilo, že se tyto dvě skupiny v postojích zásadně neliší, pouze postoje rodičů výrazněji odrážejí praktickou zkušenost⁵.)

Pro záměrný kvótní výběr byly dále zvoleny následující parametry.

Struktura rodin z hlediska věku dětí (a tedy zkušeností rodičů s péčí o ně) byla zvolena tak, aby byly zastoupeny rodiny s mladšími i staršími předškolními dětmi, u nichž se dá předpokládat čerstvá zkušenost se systémem rodičovské a mateřské

⁵ Např. série šetření z let 2005-2006 v rámci projektu „Rodina, zaměstnání, vzdělání“ realizovaného ve spolupráci Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i., Masarykovy university a agentury STEM. (<http://www.vupsv.cz/index.php?p=projects&site=default&id=126>), nebo šetření Podoby otcovství v ČR, realizované v rámci projektu Ligy otevřených mužů „Táta na plný úvazek“ <http://www.tatanaplnyuvazek.cz/>

dovolené, a zároveň plán mít v následujících několika letech další dítě, a to následovně:

- 1/3 úplné rodiny s pouze jedním dítětem ve věku do 2 let,
- 1/3 úplné rodiny s pouze jedním dítětem ve věku od 2 do 6 let,
- 1/3 úplné rodiny vícedětné s alespoň jedním dítětem mladším 2 let

Výběrovou jednotkou byl jednotlivec - představitel cílové skupiny. Kvótní znaky byly definovány následovně:

- region v členění dle NUTS3,
- velikost místa bydliště v členění do 5 kategorií,
- pohlaví respondenta,
- vzdělání respondenta v členění do 3 kategorií.

Pro nastavení kvót byla využita data ČSÚ, údaje ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011.

Pro sběr dat byla použita metoda standardizovaného face to face rozhovoru v domácnosti respondenta se záznamem odpovědí do elektronické verze dotazníku. Sběr dat proběhl ve dnech 10. 11. až 20. 11. 2015. Bylo uskutečněno **705** kompletních rozhovorů.

1. Základní informace o souboru

Mezi celkem 705 dotazovanými respondenty bylo **348 mužů (49 %)** a **357 žen (51 %)**.

V souladu se stanovenou kvótou měly **dvě třetiny respondentů jedno dítě** (podíl je stejný v případě podsouboru mužů i podsouboru žen) a **jedna třetina měla dvě děti**.

Tabulka č. 1.1 **Respondenti dle pohlaví a počtu dětí (%)**

pohlaví	počet dětí				celkem
	1	2	3	4	
muž	67,5	26,7	5,5	0,0	100
žena	66,7	26,9	6,4	1,0	100
celkem	67,1	26,8	6,0	0,1	100

Rozložení respondentů z hlediska věku a pohlaví ukazuje následující tabulka (intervaly věkových skupin byly vymezeny tak, aby v každé skupině byl dostatečný počet osob pro spolehlivost následných rozborů).

Tabulka č. 1.2 **Respondenti dle pohlaví a věku (%)**

věk (počet let)	18-28	29-32	33-38	39-56	celkem
muž	14,1	20,1	38,8	27,0	100
žena	31,1	26,1	31,4	11,5	100
celkem	22,7	23,1	35,0	19,1	100

Následující tabulka ukazuje věkové rozložení respondentů/respondentek a jejich partnerů/partnerek. Ženy ve zkoumaných rodinách byly ve většině případů (nejčastěji o 2 roky) mladší než muži. Míra věkové homogamie odpovídala skutečnosti v celé společnosti.

Tabulka č. 1.3 **Respondenti a jejich partneři dle věku (%)**

věk (počet let)	18-28	29-32	33-38	39-56	celkem
muž	14,8	20,4	40,0	24,8	100
žena	29,6	26,7	32,8	10,9	100

Z hlediska nejvyššího ukončeného vzdělání odpovídala struktura výběrového souboru, daná kvótním výběrem, vzdělanostní struktuře českého obyvatelstva (viz tab. č. 1.4).

Tabulka č. 1.4 **Respondenti a jejich partneři podle pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání (%)**

pohlaví	respondent/ka			partner/ka		
	základní a vyučen bez maturity	s maturitou	VŠ	základní a vyučen bez maturity	s maturitou	VŠ
muž	53,2	30,2	16,7	38,1	45,1	16,8
žena	47,6	38,1	14,3	26,1	50,3	23,6
celkem	50,4	34,2	15,5	32,2	47,7	20,1

Jak ukazuje tabulka č. 1.5, téměř 61 % respondentů žilo v manželství a 39 % žilo v nesezdaných soužitích.

Tabulka č. 1.5 **Respondenti podle typu rodinného soužití (%)**

	četnost	%
manželství	429,0	60,9
nesezdané soužití	276,0	39,1

2. Péče o děti předškolního věku - představy a dnešní realita

2.1 Plán mít další dítě

Co se týče plánu mít další dítě, byl mezi respondenty **největší podíl** (31 %) těch, kteří to „**neplánují, ale nelze to vyloučit.**“ Ve výběrovém souboru byl rovněž významný podíl těch, kteří to „plánují/uvážují o tom v nejbližších třech letech“ (28 %); mezi respondenty s jedním dítětem tyto osoby tvořily skoro 40 %. Další čtvrtinu z výběrového souboru tvořily osoby, které už další děti mít nechtějí (zde přes polovinu tvořili respondenti se dvěma a více dětmi). Výsledky ukazuje tabulka č. 2.1.

Tabulka č. 2.1 **Plán mít další dítě podle počtu dětí v rodině (%)**

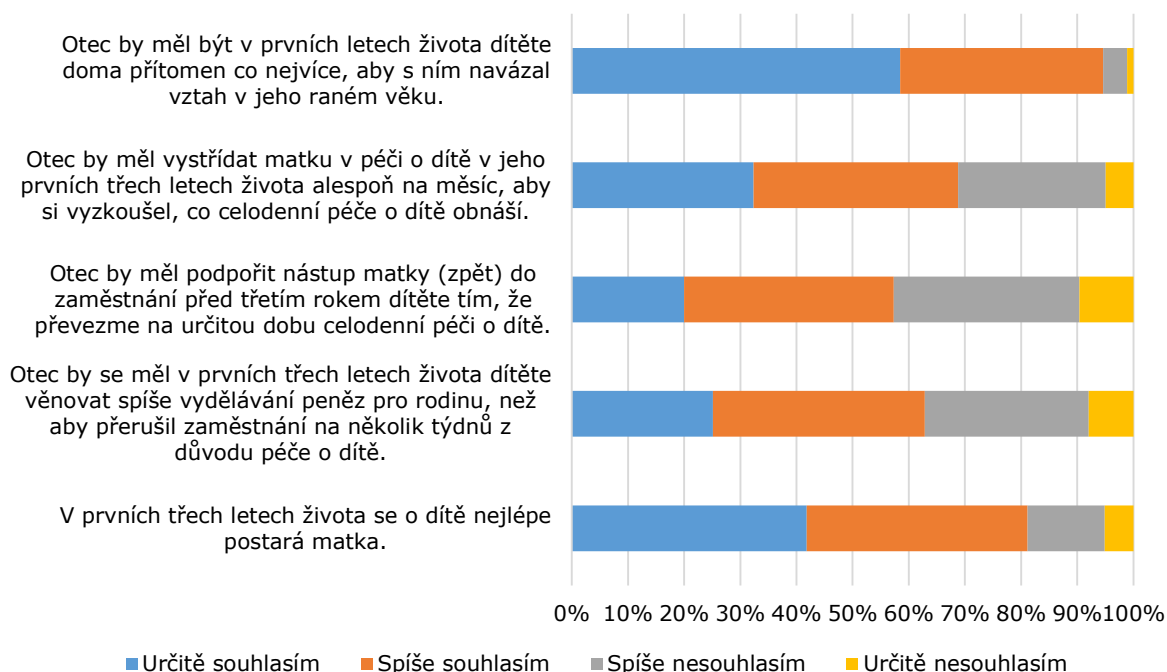
počet dětí	Plánujete mít další dítě?					celkem
	Ano, jsem (moje partnerka je) těhotná.	Ano, plánuji to/uvážuji o tom v nejbližších třech letech.	Ano, plánuji to, ale ne dříve než za tři roky.	Ne, neplánuji, ale nelze to vyloučit.	Ne, neplánuji, již mám tolik dětí, kolik jsem si přál/a.	
1	7,2	38,7	15,2	27,9	11,0	100
2	1,1	6,3	4,2	41,3	47,1	100
3-4	0	0	2,3	23,3	74,4	100
celkem	5,1	27,7	11,5	31,2	24,5	100

Plán mít další dítě jsme analyzovali i z hlediska věku a pohlaví respondenta. Vzhledem k nízkému počtu respondentů v jednotlivých podskupinách nelze výsledky tohoto dílčího rozboru považovat za statisticky významné. Nicméně, z logických důvodů se plán mít další dítě v nejbližších třech letech vyskytoval spíše u mladších respondentů, zatímco k tvrzení „ne, neplánuji to...“ se přikláněli spíše starší respondenti. Rozdíly podle pohlaví respondenta nebyly patrné.

2.2 Představy o zajištění péče o děti

Za účelem zarámování zkušeností a názorů rodičů ve vztahu k dělbě péče o děti jsme nejprve zjišťovali jejich obecnější postoje k roli otce a matky v rodině. Respondenti vyjadřovali míru souhlasu jednotlivě s pěti výroky, které ukazuje následující graf. První tři výroky vyjadřují preferenci (co největší) participace otců na péči o děti (model „participující otec“), zatímco další dva výroky vystihují opačný názorový pól – preferenci komplementarity rolí otce a matky (model „otec-živitel,“ spíše „tradiční“ postoj k rozdělení rodičovských rolí).

Graf č. 2.1 **Postoje k roli otce a matky v rodině**

Jak ukazuje graf č. 2.1, u všech výroků převládal souhlas. Největší míra souhlasu byla s výroky „Otec by měl být v prvních letech života dítěte doma přítomen co nejvíce, aby s ním navázal vztah v jeho raném věku,“ (58,4 % určitě souhlasím, 36,2 % spíše souhlasím) a „V prvních třech letech života se o dítě nejlépe postará matka,“ (41,8 % určitě souhlasím, 39,3 % spíše souhlasím), které spadají do opačného z popsaných názorových pólů. Míra souhlasu s prvním, nejméně vyhraněným, výrokem byla velká i proto, že se k němu mohli přiklonit respondenti napříč názorovým spektrem, z nichž každý mohl „co největší přítomnost“ otce doma chápat jinak. To potvrzují názory na poslední výrok, které současně naznačují, že mezi rodiči stále převládá názor, že o nejmenší děti by měla pečovat především matka (což rozvedeme podrobněji dále). Z celkových odpovědí k uvedeným výroky přitom je zřejmé, že rodiče mají zájem o větší zapojení otců do péče o děti starší 3 let.

Přetrvávající odlišné chápání role otce a matky v době péče o malé děti je zřejmé také u výroku „Otec by měl podpořit nástup matky (zpět) do zaměstnání před třetím rokem dítěte tím, že převezme na určitou dobu celodenní péči o dítě.“ Míra souhlasu zde byla ze všech výroků nejmenší (20 % určitě souhlasím, 37,3 % spíše souhlasím), zatímco míra rozhodného nesouhlasu byla největší (9,6 % určitě nesouhlasím). Výsledek je možné interpretovat mj. tak, že rodiče se zatím poněkud zdráhají představy dlouhodobějšího souvislého přerušování výdělečné činnosti u otce za účelem celodenní péče o děti. Tomu nasvědčují i další výsledky našeho šetření, které budou podrobněji rozebrány v kapitole 3.2.

Míra souhlasu se zbývajícími dvěma výroky, z nichž každý spadá do jednoho z názorových pólů,⁶ je o něco vyšší, ale stejně jako v předchozím případě převládá odpověď „spíše souhlasím“, což poukazuje na určitou nevoli respondentů přiklonit se jednoznačně k některému z extrémních postojů.

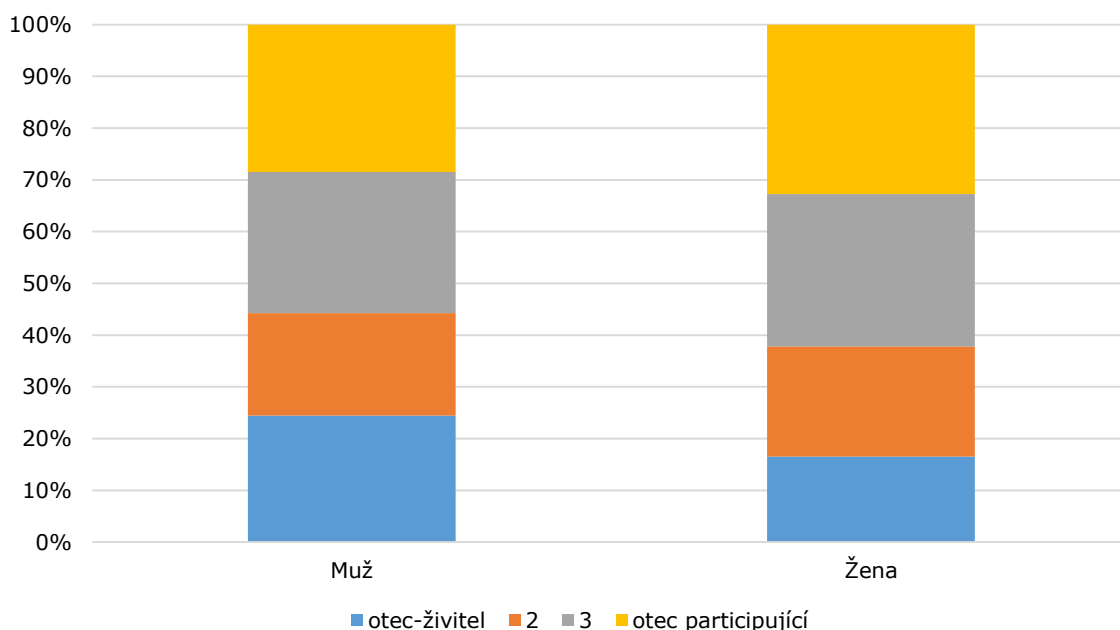
⁶ „Otec by měl vystřídat matku v péči o dítě v jeho prvních třech letech života alespoň na měsíc, aby si vyzkoušel, co celodenní péče o dítě obnáší;“ „Otec by se měl v prvních třech letech života dítěte věnovat spíše vydělávání peněz pro rodinu, než aby přerušil zaměstnání na několik týdnů z důvodu péče o dítě.“

Respondenti se v míře souhlasu s jednotlivými výroky nelišili z hlediska typu rodinného soužití ani toho, zda plánují mít další děti, a výrazněji ani z hlediska socio-demografických charakteristik jako pohlaví, vzdělání a věk. Významnější odlišnosti byly patrné pouze z hlediska genderových rozdílů.

U žen (39 % oproti 26 % mužů) jsme zaznamenali větší míru rozhodného souhlasu s druhým výrokem, zdůrazňujícím užitečnost „vyzkoušení“ péče o dítě u otců, zatímco větší podíl mužů „spíše nesouhlasil“ (31 % oproti 22 % žen). Obdobně se dvěma výroky zdůrazňujícími komplementaritu rolí otce a matky „určitě souhlasil“ mírně vyšší podíl mužů než žen - statisticky významný byl tento rozdíl v případě výroku „V prvních třech letech života se o dítě nejlépe postará matka.“

Nakonec jsme baterii výroků analyzovali jako jednu proměnnou vyjadřující umístění respondenta na postojové škále, na jejímž jednom pólu je absolutní preference role participujícího otce a na druhém role otce-živitele. Graf č. 2.2 ukazuje rozvrstvení respondentů mezi těmito dvěma póly podle pohlaví - mezi ženami je větší podíl respondentek preferujících roli participujícího otce, zatímco mezi muži je větší podíl preferujících roli otce-živitele. Statistická významnost těchto rozdílů je nicméně velmi nízká. Rozdíly podle dalších socio-demografických charakteristik se neprokázaly jako významné.

Graf č. 2.2 **Preference modelu rozdělení rodičovských rolí - názory mužů a žen**

Respondentů jsme se dále ptali na jejich představy o nejlepším způsobu zajištění každodenní péče o děti ve věku 6 měsíců až 6 let. Souhrnné výsledky ukazují tabulka č. 2.2 a graf č. 2.3.

Tabulka č. 2.2 **Kdybyste si mohl/a vybrat a všechny možnosti byly dostupné, jak byste si představoval/a nejlepší způsob zajištění každodenní péče o Vaše děti v době, než začnou chodit do školy? (%)**

	celodenní péče matky (na rodičovské dovolené/ v domácnosti apod.)	celodenní péče otce (na rodičovské dovolené/ v domácnosti apod.)	střídání celodenní péče matky a celodenní péče otce (např. matka chodí do práce jeden den v týdnu a místo ní se stará)	celodenní péče prarodičů/jiných příbuzných	celodenní péče v jeslích, mateřské škole, dětské skupině či podobném zařízení	individuální nerodinná péče (vzájemné hlídání s jinými rodiči/přáteli, placená chůva)	kombinace péče rodičů a zařízení kolektivní péče/chůvy	jiné	neví	celkem
ve věku 6 až 12 měsíců	78,0	1,1	15,5	0,6	0,4		3,1	0,6	0,7	100
ve věku 1 až 2 roky	56,2	2,3	33,9	1,4	0,3	0,1	4,3	0,6	1,0	100
ve věku 2 až 3 roky	33,9	2,6	36,0	2,7	6,8	1,6	14,2	1,3	1,0	100
ve věku 3 až 4 roky	9,4	1,4	19,0	3,0	40,7	1,3	23,0	1,0	1,3	100
ve věku 4 až 6 let	3,8	0,7	11,1	2,3	58,3	1,4	20,0	0,7	1,7	100

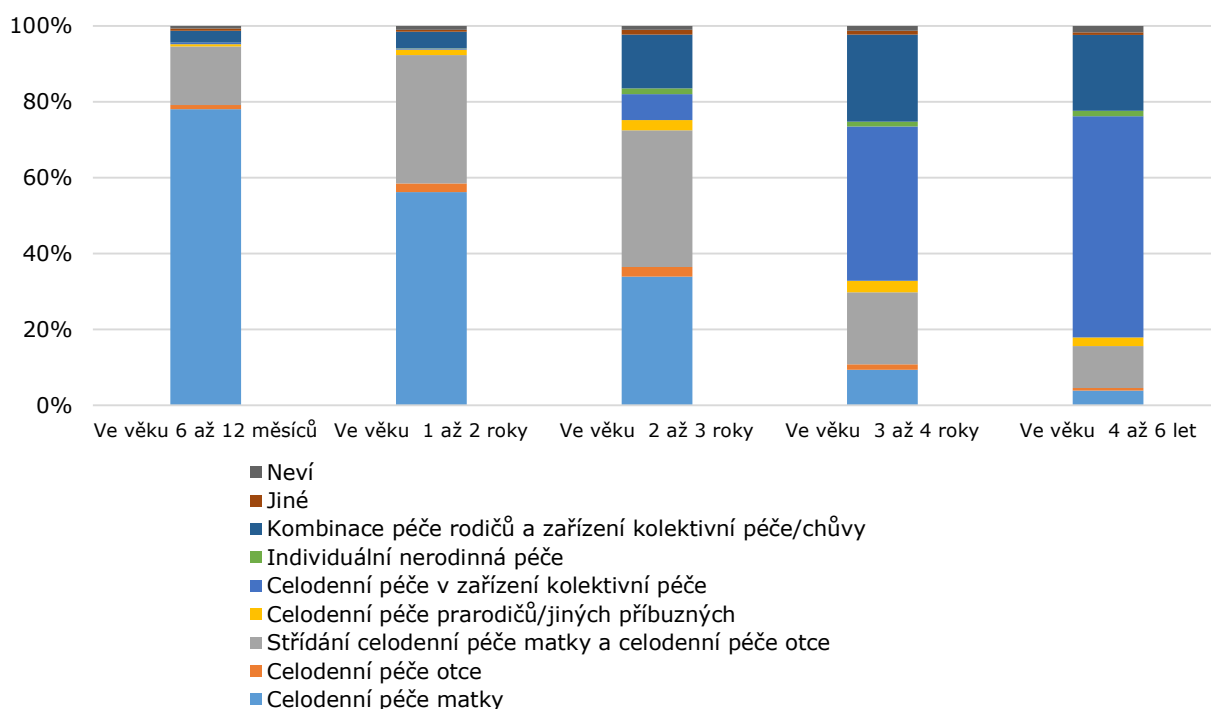
Podle těchto dat mezi rodiči převládá názor, že **o děti ve věku 6-12 měsíců, ale i ve věku 1-2 roky, by měla pečovat výhradně matka.**

V případě dětí ve věku 6-12 měsíců tento názor zastává celých 78 % rodičů, u dětí ve věku 1-2 roky si to myslí 56 % rodičů. Mezi rodiči se nicméně poměrně často vyskytuje i názor, že nejvhodnějším způsobem péče je **střídání celodenní péče obou rodičů⁷**; ve vztahu k dětem ve věku 6-12 měsíců tento názor zastávalo 15 % rodičů a jejich podíl narůstal s věkem dítěte. Ve vztahu k dětem **ve věku 2-3 roky** byl jejich **podíl největší** - celých 36 % rodičů.

S věkem dítěte rovněž **roste podíl rodičů**, podle nichž je nejlepším způsobem zajištění každodenní péče o dítě daného věku „**celodenní péče v jeslích, mateřské škole, dětské skupině či podobném zařízení**“. Významný je tento podíl v případě věku dítěte 3-4 roky (40 %) a 4-6 let (58 %), kdy tento způsob péče v preferencích rodičů naprosto převládá.

⁷ Doslovná formulace zněla „střídání celodenní péče matky a celodenní péče otce (např. matka chodí do práce jeden den v týdnu a místo ní se stará)“.

Graf č. 2.3 **Nejlepší způsob zajištění každodenní péče o předškolní děti**

Jak je patrné z grafu č. 2.3, zatímco ve vztahu ke dvěma nejnižším a k nejvyšší věkové skupině jsou názory rodičů celkem jednoznačné, **v případě dětí ve věku 2-3 roky a částečně i 3-4 roky jsou preference rodičů značně rozrůzněné**. Někteří se přiklánějí k výhradní péči matky, jiní zastávají názor, že nejlepší je, pokud se v celodenní péči rodiče střídají, a další skupina upřednostňuje celodenní péči v zařízení kolektivní péče nebo kombinaci takovéto péče s péčí rodičovskou. To potvrzuje i naše zjištění z dřívějšího výzkumu „Péče 2013“.⁸ Velmi podobná byla zjištění též ze šetření realizovaného v roce 2006 (na jiných, ale obdobných výběrových souborech – rodičích nejmenších dětí)⁹.

Jak ukázaly naše další dílčí rozbory, rodiče se ve svých preferencích neliší ani z hlediska pohlaví a vzdělání.

Co se týče genderových rozdílů, nepatrně větší podíl mužů než žen připouštěl v porovnání se ženami ve všech věkových kategoriích jako ideální celodenní péči otce, zatímco u žen byla ve větší míře preferována ve všech věkových kategoriích celodenní péče matky, jednalo se ale o statisticky nevýznamné rozdíly odpovídající několika procentům.

Z hlediska vzdělání se respondenti odlišovali v preferenci celodenní rodičovské péče před péčí v zařízení kolektivní péče. Mezi respondenty se základním vzděláním nebo výučním listem byl větší podíl osob preferujících celodenní péči jednoho z rodičů (převážně matky) než v dalších dvou vzdělanostních skupinách, a to ve všech věkových kategoriích dítěte. Nejvýraznější byl tento rozdíl v případě 1-2 a 3-4 let věku

⁸ Palonciová, J., Barvíková, J., Kuchařová, V., Psychlová, K. 2014. *Nové formy denní péče o děti v České republice*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 256 s., ISBN 978-80-7416-203-9. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_381.pdf

⁹ Höhne, S., Kuchařová, V., Svobodová, K., Šťastná, A., Žáčková, L. 2010. *Rodina a zaměstnání s ohledem na rodinný cyklus*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 108 s., ISBN 978-80-7416-059-2. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_310.pdf

dítěte - zatímco mezi rodiči se základním vzděláním nebo výučním listem bylo přes 60 % osob preferujících celodenní péči matky v 1-2 letech dítěte a necelých 45 % osob preferujících tuto péči ve 3-4 letech dítěte, mezi středoškoláky byl tento podíl 55 %, respektive 31 %, a mezi vysokoškoláky pouze 45 %, respektive 18 %. Podíl osob preferujících celodenní péči otce se pohyboval ve všech případech v rozmezí 0-4 % a mírně vyšší byl rovněž mezi osobami s nejnižším vzděláním. V případě této odpovědi ovšem nelze vzhledem k nízkému zastoupení vysokoškoláků ve výběrovém souboru rozdíly mezi vzdělanostními kategoriemi považovat za směrodatný. Se vzděláním respondenta pak naopak mírně narůstala preference využívání služeb kolektivní péče o děti.

Výraznější rozdíly v preferencích nebyly mezi respondenty žijícími v párech, kde oba z rodičů pracují, a v párech, kde alespoň jeden z partnerů momentálně celodenně pečuje nebo je v domácnosti, ani z hlediska věku.

2.3 Realita - péče o děti ve vlastní rodině

Zjišťovali jsme nejdříve, kdo z rodičů čerpal rodičovskou dovolenou (RD) u jednotlivých dětí v rodině - viz tabulka č. 2.3.

Tabulka č. 2.3 **Kdo čerpá/čerpal ve Vaší rodině rodičovskou dovolenou (pokud na ni ještě nenastoupili nebo ji neukončili, kdo ji bude čerpat)?¹⁰**

	nejstarší dítě (abs.)	%	druhé dítě (abs.)	%	třetí dítě (abs.)
jen matka	649	92,1	215	92,7	33
jen otec	9	1,3	1	0,4	
oba	31	4,4	10	4,3	8
žádný z rodičů	16	2,3	6	2,6	2
celkem	705	100	232	100	43

Jak ukazuje tabulka č. 2.3, v 92 % případů RD čerpala pouze matka. Počet případů, kdy se rodiče na RD vystřídali nebo ji čerpal pouze otec, je minimální.¹¹ V 90 % případů respondentů se dvěma a více dětmi pak matka čerpala celou RD u prvního i druhého dítěte.

Dále jsme zjišťovali, **jak dlouho rodiče RD čerpají**, a v souvislosti s tím také, **jak dlouho pobírají rodičovský příspěvek (RP). Celých 75 % rodičů (matek) čerpalo RD do 36 měsíců věku dítěte**, a to bez ohledu na pořadí dítěte. Dalších 10 % rodičů RD čerpalo do 24 měsíců věku dítěte, 8 % pak uvedlo ještě kratší dobu a 7 % rodičů čerpalo RD do 25-35 měsíců věku dítěte. Je tedy zřejmé, že trend RD trvající do tří let věku dítěte je v české společnosti stále silný, zatímco rodičů využívajících kratší RD je stále menšina. Pro rodiče je nicméně v obou případech zjevně určující nastavení délky pobírání rodičovského příspěvku.

¹⁰ Otázka byla uvedena vysvětlujícím komentářem o tom, co to je rodičovská dovolená: „V České republice mají oba rodiče v současnosti možnost během prvních tří let dítěte čerpat u svého zaměstnavatele rodičovskou dovolenou bez nároku na náhradu mzdy (s nárokem na rodičovský příspěvek, ale s možností návratu do původního zaměstnání). Rodičovskou dovolenou obvykle čerpají matky po skončení mateřské dovolené, tj. od 6 měsíců věku dítěte, otcové ji mohou čerpat od narození dítěte.“

¹¹ V případech, kde respondent uvedl, že RD čerpal pouze otec, se navíc domníváme, že se často jedná o nepochopení otázky - respondent zaměnil RD s pobíráním rodičovského příspěvku.

Tabulky č. 2.4 a 2.5 ukazují délku čerpání rodičovského příspěvku (RP) v souvislosti s délkou čerpání RD (procentuální podíly ukazujeme pouze u souhrnných hodnot vzhledem k nízkým četnostem v jednotlivých kategoriích).

Tabulka č. 2.4 **První dítě - délka pobírání RP podle délky čerpání RD**

délka pobírání RP	délka čerpání RD					%
	méně než do 24 měsíců	24 měsíců	25-35 měsíců	36 měsíců	celkem	
méně než do 24 měsíců	18	1	0	2	21	3,4
24 měsíců	5	51	5	4	65	10,6
25-35 měsíců	4	0	25	5	34	5,6
36 měsíců	11	9	11	348	379	61,9
37-48 měsíců	8	1	2	102	113	18,5
celkem	46	62	43	461	612	100
%	7,5	10,1	7,0	75,3	100	

Tabulka č. 2.5 **Druhé dítě - délka pobírání RP podle délky čerpání RD**

délka pobírání RP	délka čerpání RD					%
	méně než do 24 měsíců	24 měsíců	25-35 měsíců	36 měsíců	celkem	
méně než do 24 měsíců	4	0	0	0	4	2,0
24 měsíců	2	14	0	1	17	8,5
25-35 měsíců	1	0	8	0	9	4,5
36 měsíců	8	3	1	118	130	65,3
37-48 měsíců	7	1	0	31	39	19,6
celkem	22	18	9	150	199	100
%	11,1	9,0	4,5	75,4	100	

Jak ukazují tabulky, největší podíl rodičů pobíral RP do 36 měsíců věku dítěte, v případě prvních dětí v rodině významná část rodičů i déle. Jednalo se v převážné většině o rodiče (matky), kteří zároveň čerpali RD až do 36 měsíců věku dítěte.

Rodičů, kteří pobírali **RP déle než do tří let věku dítěte**, jsme se zeptali na důvody tohoto rozhodnutí. Výsledky obsažené v tabulce č. 2.6 poukazují na některé základní trendy. U většiny rodičů z dané skupiny bylo **hlavním důvodem** přání **zůstat doma s dítětem co nejdéle**. Nedostupnost zařízení předškolní péče o děti nebo důvody související se zaměstnáním se v odpovědích vyskytovaly pouze minimálně. Vzhledem k nízkým četnostem jednotlivých odpovědí nelze ovšem tyto výsledky považovat za statisticky významné.

Malé četnosti neumožňují zjišťovat bližší informace o těch, kdo byli nuceni k volbě delší RD vzhledem k jejímu nastavení v zákoně o státní sociální podpoře. 14 % není vysoký podíl, pokud se v něm nekoncentrují pouze specifické socio-demografické skupiny, které by bylo žádoucí zjistit. Nicméně náš výzkumný soubor bohužel není reprezentativní pro celou relevantní populaci, takže zjištěný podíl by bylo třeba dále ověřit.

Tabulka č. 2.6 **Co je/bylo hlavním důvodem Vašeho rozhodnutí pobírat rodičovský příspěvek déle než do tří let věku dítěte?**

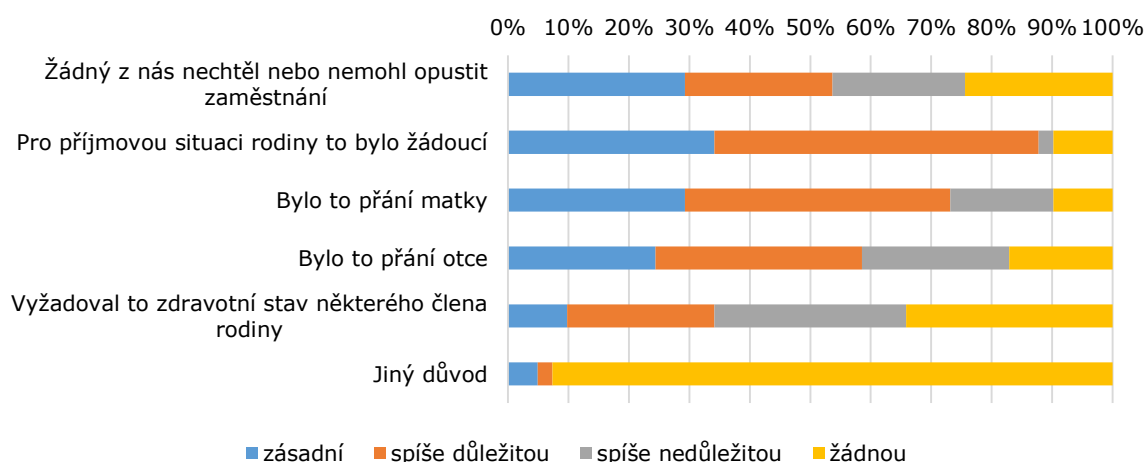
	první dítě	druhé dítě	celkem	%
zvolit si jinou délku čerpání rodičovského příspěvku nebylo možné	21	7	28	13,9
v době, kdy dítě dosáhlo 3 let, jsem (partnerka) už čekala další dítě	17	3	20	10,0
přání zůstat s dítětem doma co nejdéle	88	34	122	60,7
nepodařilo se zajistit místo v mateřské škole nebo jiném zařízení / péči o dítě jinou osobou	4	1	5	2,5
zaměstnavatel mi/partnerce neumožnil vrátit se do původního zaměstnání a nové pracovní místo (jsem) nesehnal/a	8	3	11	5,5
zaměstnání / podnikání neumožňovalo sladit rodičovské a pracovní povinnosti	9	2	11	5,5
jiný důvod, uveďte...	3	1	4	2,0
celkem	150	51	201	100

Pozn.: Respondenti, v jejichž rodinách rodič pobíral rodičovský příspěvek déle než do tří let věku dítěte

Respondentů, kteří odpověděli, že **RD čerpali oba rodiče**, ať už u jednoho nebo více dětí, jsme se ptali, **kolik měsíců ji čerpal otec**. Z celkem 41 respondentů, kterým byla tato otázka položena, jich 17 uvedlo „0 měsíců“. Z toho lze soudit, že pokud se rodiče v těchto rodinách skutečně v *celodenní péči* vystřídali (ne ale nutně v *čerpání RD* - může se jednat o neporozumění otázce na straně respondentů), jednalo se pouze o krátké časové úseky. Další respondenti uvedli délku od 2 do 36 měsíců.

Stejně skupiny respondentů jsme se dále zeptali na důvody rozhodnutí rodičů se v celodenní péči o dítě vystřídat. Respondenti měli možnost vyjádřit se k pěti navrženým důvodům, popř. přidat vlastní, a u jednotlivých důvodů uvedli, zda v jejich rozhodování hrály „zásadní“, „spíše důležitou“, „spíše nedůležitou“ nebo „žádnou“ roli. Výsledky ukazuje graf č. 2.4.

Graf č. 2.4 **Pokud oba rodiče čerpali rodičovskou dovolenou, jakou roli hrály následující důvody ve Vašem rozhodnutí se u celodenní péče o dítě/děti (vy)střídat?**¹²

Pozn.: Respondenti, v jejichž rodinách rodičovskou dovolenou čerpali otec i matka. N=41

¹² Respondenti se vyjadřovali ke každému tvrzení zvlášť. Každý řádek tedy odpovídá 41 odpovědím.

Jako nejdůležitější se pro rozhodování rodičů ukázala příjmová situace rodiny, význam zaměstnání pro oba rodiče a skutečnost, že si to jeden nebo oba z rodičů přáli. Tyto odpovědi naznačují, že **pro páry, které se rozhodnou se v péči vystřídat, zřejmě hrají významnou roli důvody související se zaměstnáním.** Vzhledem k malému počtu respondentů v této podskupině lze ale zjištění považovat pouze za **orientační**.

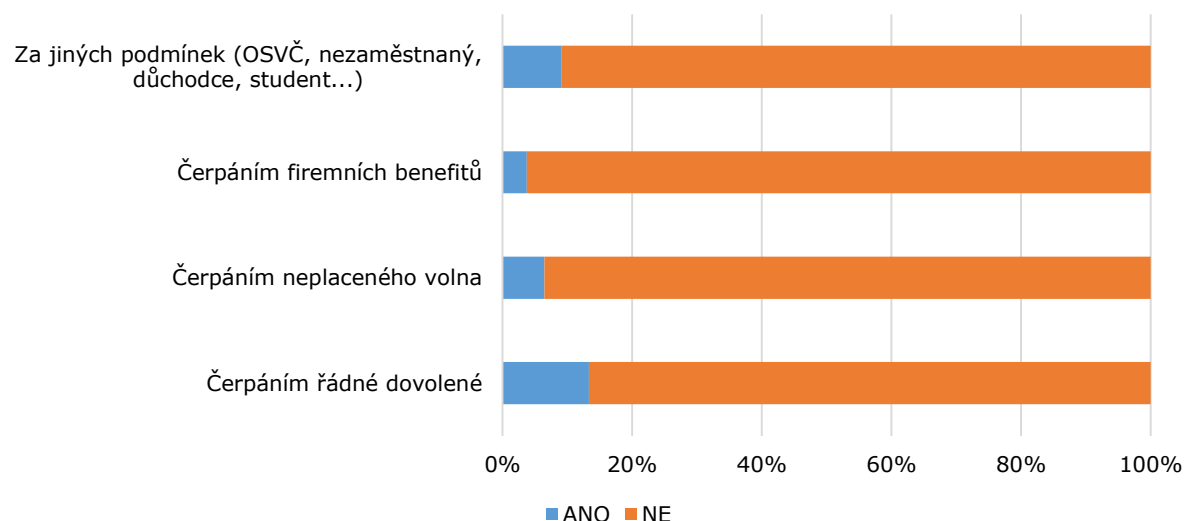
Respondentů, kteří uvedli, že v jejich rodině otec RD nikdy nečerpal, již tvořili většinu souboru (95 %), jsme se dále ptali, zda otec někdy sám souvisle celodenně pečoval o dítě do tří let věku po dobu delší než jeden měsíc za využití jiného typu volna/dovolené než RD.¹³ Respondenti mohli odpovědět „ano“ v případech více typů volna, pokud je kombinovali nebo jich vyzkoušeli více. Tabulka č. 2.7 a graf č. 2.5 ukazují, kolikrát se u jednotlivých typů volna vyskytovaly odpovědi „ano“ a „ne.“ **Nejčastěji využívaným typem je řádná dovolená.**

Tabulka č. 2.7 **Pokud otec nečerpal rodičovskou dovolenou, pečoval někdy sám celodenně o dítě do tří let věku po dobu delší než jeden měsíc (souvisle)?**

	ANO	%	NE	%	celkem
čerpáním řádné dovolené	89	13,3	578	86,7	667
čerpáním neplaceného volna	43	6,4	624	93,6	667
čerpáním firemních benefitů	25	3,7	642	96,3	667
za jiných podmínek (OSVČ, nezaměstnaný, důchodce, student...)	61	9,1	606	90,9	667

Pozn.: Respondenti, v jejichž rodinách otec nečerpal rodičovskou dovolenou

Graf č. 2.5 **Pokud otec nečerpal rodičovskou dovolenou, pečoval někdy sám celodenně o dítě do tří let věku po dobu delší než jeden měsíc (souvisle)?**

Pozn.: Respondenti, v jejichž rodinách otec nečerpal rodičovskou dovolenou. N=667

Respondentů, kteří na danou otázku **alespoň jednou odpověděli „ano“** (tedy otec alespoň jednou déle než měsíc souvisle celodenně pečoval o dítě), bylo **celkem**

¹³ Otázka „Pokud otec nečerpal rodičovskou dovolenou, pečoval někdy sám celodenně o dítě do 3 let věku po dobu delší než 1 měsíc (souvisle)?“

155, tedy 23 % z celkového počtu dotázaných. Někteří z těchto respondentů uvedli, že otec v jejich rodině využil několik různých typů volna/dovolené. Tabulka č. 2.8 ukazuje, kolik z těchto otců čerpalo pouze jeden typ volna/dovolené a kolik jich využilo více variant. Nejčastější je čerpání pouze řádné dovolené, volna poskytnutého „za jiných podmínek“ a kombinace dvou či více typů volna. Zde se vzhledem k celkové četnosti případů využívání řádné dovolené (viz tab. č. 2.7) téměř výhradně jedná o kombinaci řádné dovolené a některého z dalších typů volna.

Tabulka č. 2.8 **Typy volna využívané otci za účelem celodenní péče o dítě/děti**

	četnost	%
pouze čerpáním řádné dovolené	45	29,0
pouze čerpáním neplaceného volna	15	9,7
pouze čerpáním firemních benefitů	5	3,2
pouze za jiných podmínek (OSVČ, nezaměstnaný, důchodce, student...)	44	28,4
kombinace dvou a více z uvedených typů volna	46	29,7
celkem	155	100

Pozn.: Respondenti, v jejichž rodinách otec někdy sám souvisle celodenně pečoval o dítě do tří let věku po dobu delší než jeden měsíc

Respondentů, v jejichž rodinách **muž někdy sám celodenně pečoval o dítě déle než měsíc (155 osob)**, jsme se ptali na **důvody** toho, proč tomu tak bylo. Respondenti se vyjadřovali jednotlivě k šesti nabídnutým tvrzením a měli vždy uvést, zda daný faktor byl „*hlavním důvodem*“, „*vedlejší důvodem*“ nebo „*nebyl důvodem*“ pro toto rozhodnutí. Tabulka č. 2.9 ukazuje dílčí i celkové četnosti výskytů jednotlivých odpovědí a podíly uvedení jednotlivých důvodů jako „vedlejších“ nebo „hlavních“ z celku.

Tabulka č. 2.9 **Co bylo „hlavním důvodem“, „vedlejší důvodem“ nebo „nebylo důvodem“ toho, že jste (Váš partner) někdy takto sám celodenně pečoval o dítě? (%)**

	Je správné, aby se staral i otec.	Partnerka nastoupila (nastoupila jsem) do zaměstnání, protože (jsem) měla vyšší výdělek než já (partner).	Partnerka nastoupila (nastoupila jsem) do zaměstnání z důvodu kariéry.	Partnerka musela (musela jsem) nastoupit do zaměstnání, aby(ch) o něj nepřišla.	Partnerčin (můj) špatný zdravotní stav.	Byl jsem (partner byl) nezaměstnaný.
hlavní důvod	40,6	14,8	6,5	11,0	33,5	10,3
vedlejší důvod	38,7	20,6	18,1	17,4	18,1	17,4
nebyl důvod	20,6	64,5	75,5	71,6	48,4	72,3
celkem	100	100	100	100	100	100
celkem vedlejší nebo hlavní důvod v % odpovědí	79,4	35,5	24,5	28,4	51,6	27,7

Pozn.: Respondenti, v jejichž rodinách otec někdy sám souvisle celodenně pečoval o dítě do tří let věku po dobu delší než jeden měsíc. N=155

Jako důvod (hlavní i vedlejší) bylo **nejčastěji uváděno tvrzení "Je správné, aby se staral i otec"** (bylo nicméně první v nabídce, což mohlo odpovědi ovlivnit) - celkem ho jako hlavní/vedlejší důvod uvedlo 79,4 % respondentů z dané skupiny. Dalším často uváděným důvodem byl **"špatný zdravotní stav"** matky.

U ostatních důvodů, k nimž se respondenti vyjadřovali, převládala odpověď "nebyl důvod" - to se týkalo nutnosti nástupu partnerky (matky) do zaměstnání a nezaměstnanosti partnera (otce).

Rodiče tedy deklarují, že hlavní motivací pro vystřídání v celodenní péči pro ně byla snaha dosáhnout **rovnoměrnějšího rozdělení pečovatelských povinností** mezi rodiče, popř. osobní důvod - **zdravotní stav matky**. Důvody související se zaměstnáním partnerky jsou označovány za nedůležité.

Respondentů z rodin, kde **muž nikdy sám celodenně nepečoval** o dítě (73 %), jsme se ptali, co bylo „**hlavním důvodem**“, „**vedlejším důvodem**“ nebo „**nebylo důvodem**“ toho, že muž nikdy takto o dítě nepečoval. Respondenti se opět vyjadřovali jednotlivě k šesti různým tvrzením. V tabulce č. 2.10 představujeme souhrnné odpovědi pro muže a ženy.

Tabulka č. 2.10 **Co bylo „hlavním důvodem“, „vedlejším důvodem“ nebo „nebylo důvodem“ toho, že jste (Váš partner) nikdy sám celodenně nepečoval o dítě? (%)**

	Myslím si (partner si myslí), že o dítě se má starat matka.	Partnerka si myslí (myslím si), že o dítě se má starat matka.	Myslím si (partner si myslí), že bych (by) se neuměl postarat.	Partnerka si myslí (myslím si), že bych (partner by) se neuměl postarat.	Vydávám (partner vydává) více peněz.	Moje (partnerovo) zaměstnání to neumožňovalo.	Já nebo partner(ka) jsme to nechťeli z jiných důvodů.
hlavní důvod	33,4	35,7	11,9	13,5	70,9	54,9	15,4
vedlejší důvod	21,3	24,6	24,6	19,7	14,3	23,6	15,0
nebyl důvod	45,3	39,6	63,5	66,8	14,8	21,5	69,5
celkem	100	100	100	100	100	100	100
celkem "byl důvod" (vedlejší nebo hlavní)	54,7	60,4	36,5	33,2	85,2	78,5	30,5

Pozn.: Respondenti, v jejichž rodinách otec nikdy sám souvisle celodenně pečoval o dítě do tří let věku po dobu delší než jeden měsíc. N=512

U **všech respondentů** mezi důvody pro to, že otec v jejich rodinách nikdy celodenně nepečoval, jednoznačně převládaly **důvody vyššího výdělku u muže** a to, že **to zaměstnání muže neumožňovalo**. Velmi častý mezi hlavními i vedlejšími důvody byl také názor (vlastní nebo partnerův/partnerčin), že o **dítě se má starat matka**.

Naše výsledky částečně odpovídají výstupům šetření CVVM z roku 2003,¹⁴ které zjistilo, že respondenti, podle nichž muži „dostatečně nevyužívají možnosti čerpat rodičovskou dovolenou,“ za důvody tohoto stavu považují **vyšší příjmy mužů**

¹⁴ CVVM. 2003. Tisková zpráva. K otcovské a mateřské roli v rodině. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3009/f3/100278s_ov31017.pdf

v porovnání se ženami (89 %), **charakter práce** vykonávané muži (84 %) a „možné **problémy se zaměstnavatelem**“ (77 %). Na druhé straně nesouhlas ze strany žen a zodpovědnost vůči spolupracovníkům nebyly považovány za významnější důvody. Podobně jako v našem výzkumu se v šetření CVVM jako jeden z častějších důvodů ukázal i názor, že **muž se o dítě neumí postarat** tak dobře jako žena (60 %).

3. Zájem o motivační otcovskou dovolenou a názory na podmínky a okolnosti jejího čerpání

Řada výzkumů z posledních let ukazuje, že v české populaci, zejména mezi mladými lidmi a rodiči, vzrůstá zájem o vyšší zapojení mužů do péče o děti. Dochází zde k posunu od převládajícího, ale pozvolna ustupujícího názoru, podle něž péče o děti byla (a do značné míry ještě je) považována za doménu ženy.

Podle šetření CVVM z roku 2003 preferovalo 59 % dotázaných péči o dítě prováděnou společně mužem a ženou, podle 40 % by měla pečovat hlavně matka.¹⁵ Došlo tak k posunu oproti roku 1998, kdy tyto názory vyjádřilo 51 %, resp. 49 % (tamtéž). Reálně podle deklarácí respondentů byla dělba péče o děti v rodinách taková, že v 57 % ji vykonávala žena, v 36 % muž (údaje za rok 1998 byly 45 %, resp. 27 %; ve všech šetřeních péči muže preferovalo nebo uvádělo maximálně 1 % dotázaných, ostatní se neuměli vyjádřit).

Ačkoliv bohužel nemáme novější data k této otázce, uvedené skutečnosti naznačují, že je třeba nabídnout podmínky, které by umožnily uplatnit preference v oblasti domácí péče o děti, ale také podnítily větší zájem otců o zapojení.

Jedním ze zajímavých zjištění našeho šetření je, že deklarované názory jsou většinou obecně sdílené, neliší se, nebo jen statisticky nevýznamně, podle základních socio-demografických charakteristik, jak už bylo ukázáno v kapitole 2. Protože to platí pro naprostou většinu v šetření položených otázek, explicitně to opakovaně většinou nezmiňujeme a sociální determinaci zjištěných postojů uvádíme jen tam, kde je statisticky významná.

3.1 Zájem o motivační otcovskou dovolenou

Jakkoliv je známo, že rodičovskou dovolenou při jejím dnešním nastavení muži využívají výjimečně, toto šetření ukazuje, že mají zájem věnovat významně více času péči o děti než doposud, avšak, jak ukážeme dále, představují si její formu často zřejmě jinak než jako (další) několikaměsíční volno na péči, kdy se muž celodenně věnuje dětem a žena svému zaměstnání.

Názor námi dotazovaných mužů a žen na to, **zda by kromě nároku na rodičovskou dovolenou měli muži-otcové mít možnost čerpat další volno na péči** o své dítě je převážně souhlasný, v této otázce jsme však nespecifikovali jeho formu. 66 % dotázaných odpovědělo „ano“, pro 25 % jsou stávající možnosti zapojení otců do péče dostatečné, 10 % se přiklonilo k názoru, že volno na péči není pro muže vůbec potřeba.

Jedním z hlavních záměrů našeho šetření bylo zjistit, jakou formu vyšší participace otců na výchově si dnešní rodiče malých dětí představují či preferují. V dotazníku jsme položili sérii otázek o motivační otcovské dovolené (dále též MOD), definované jako „volno na péči o děti, poskytované do 4 let věku dítěte, v rozsahu 2-3 měsíců nebo 60 pracovních dní, doprovázené náhradou mzdy, které by umožnilo rodičům se v péči o dítě vystřídat“.¹⁶

¹⁵ CVVM. 2003. Tisková zpráva. Rozdělení rolí v rodině. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a2903/f3/100172s_ov30204c.pdf

¹⁶ Otázky na MOD byly při dotazování uvedeny slovy: „MPSV zvažuje kromě tohoto krátkého poporodního volna zavést pro otce ještě možnost čerpat volno v rozsahu 2-3 měsíců nebo 60 pracovních dní, řekněme tomu „otcovská dovolená“. Jednalo by se o dovolenou navíc pro otce, kteří by se rozhodli kvůli celodenní

Zájem o takto v základních rysech vymezenou MOD projevila většina dotázaných, a to bez ohledu na všechny základní socio-demografické charakteristiky (pohlaví, věk, vzdělání, forma partnerského soužití¹⁷, počet a věk dětí, socio-ekonomický status), přitom rozhodný zájem projevily dvě pětiny respondentů a shodný podíl projevila „podmíněný“ zájem (tito respondenti by zřejmě při zvažování využití MOD zohledňovali její konkrétní parametry nebo konkrétní životní okolnosti) - tabulka č. 3.1.

Nepřekvapuje, že je vyšší zájem těch, kdo se v otázkách na postoje k roli otců (viz kapitola 2.2) vyjádřili ve prospěch jejich větší participace oproti těm, kdo preferují komplementárnost rolí mužů a žen v rodině, resp. roli muže jako živitele. Lidé s vyhraněnými postoji orientovanými na větší participaci otců v péči o děti vyjádřili zřetelný zájem o MOD, zatímco zastánci komplementarity rolí deklarovali zájem menší, avšak ne úplně odmítavý.

Tabulka č. 3.1 **Zájem o čerpání otcovské motivační dovolené, podíly v %**

zájem o čerpání MOD	celkem	lidé preferující participaci otců	lidé preferující model otce-živitele
Ne, zájem bych neměl(a).	18,6	6,5	34,7
Možná bych zájem měl(a).	40,4	32,4	41,0
Ano, rozhodně bych měl(a) zájem.	41,0	61,1	24,3

Prvním sledovaným parametrem byla délka MOD. Dotaz na **preferovanou délku MOD** byl položen těm, kteří projevili zájem MOD čerpat (vč. žen, které projevily zájem, aby ji čerpal jejich partner). V tabulce č. 3.2 jsou odpovědi těch, kteří se k délce vyjádřili (16 % z těch, kdo měli nějaký zájem o MOD, se k její délce vyjádřit neumělo).

Ověřovali jsme, jak velký je zájem o MOD v délce 2-3 měsíců, o níž se uvažuje v odborných kruzích. **Jak ukazuje tabulka č. 3.2, převládá zájem o dvouměsíční MOD** (vyjádřila jej třetina dotázaných, kteří mají zájem o MOD a odpověděli na otázku o preferované délce) a skoro stejně velký je i zájem o **tříměsíční MOD**.

Nemalá část respondentů měla i jiné představy. Pětině těch, kdo se vyjádřili, by stačila MOD kratší než 2 měsíce, obdobně pětina naopak žádá delší MOD než 3 měsíce.

Tabulka č. 3.2 **Preferovaná délka MOD**

délka MOD	četnost	podíl v %
méně než 2 měsíce	97	20,3
2 měsíce	154	32,2
3 měsíce	135	28,2
více než 3 měsíce	92	19,2
celkem	478	100,0

péči o dítě přerušit svou výdělečnou činnost. Otcovská dovolená by byla doprovázena náhradou mzdy (o té se budeme bavit později). Bylo by ji možné čerpat po jednotlivých dnech, týdnech nebo měsících nebo i celou najednou, a to od 6 týdnů věku dítěte (konce šestinedělí) až do jeho 4 let věku. Otcovská dovolená by tak umožnila rodičům se v péči o dítě vystřídat.“

¹⁷ Statisticky nevýznamně vyšší zájem projevili muži žijící v nesezdaných soužitích, u žen tomu bylo (s ještě nižší významností) naopak.

Názory se opět neliší v závislosti na základních socio-demografických charakteristikách, ale liší se v nevelké míře podle subjektivně hodnocené příjmové situace rodiny a plánu mít další dítě. Zájem o MOD je vyšší u těch, kdo aktuálně plánují narození dítěte (tabulka č. 3.3). Jako dobré řešení dělby péče o děti se zřejmě jeví i těm, kteří dítě neplánují, ale jeho narození nevylučují.

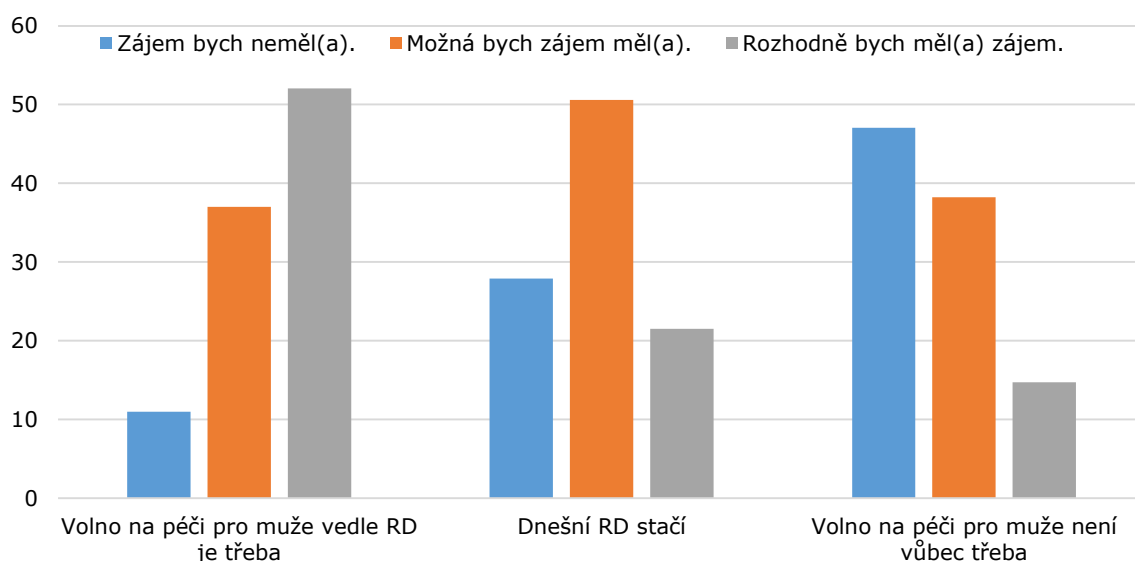
Lze vyslovit hypotézu, že ti, kdo (bezprostředně) neplánují narození dítěte, nezvažují do podrobnosti potenciální formu dělby péče o malé dítě. Naopak pro ty, kteří narození (dalšího) dítěte nevylučují, příp. plánují, může být existence institutu otcovské dovolené pobídkou k rozhodnutí dítě mít.

Tabulka č. 3.3 **Zájem o MOD podle toho, zda rodina plánuje další dítě**

plány mít (další) dítě:	zájem o MOD (%)		
	zájem by neměl(a)	možná by zájem měl(a)	rozhodně by měl(a) zájem
Ano, jsem (moje partnerka je) těhotná.	8,3	38,9	52,8
Ano, plánuji to/uvážuji o tom v nejbližších třech letech.	12,8	39,0	48,2
Ano, plánuji to, ale ne dříve než za tři roky.	13,6	43,2	43,2
Ne, neplánuji, ale nelze to vyloučit.	20,9	38,2	40,9
Ne, neplánuji, již mám tolik dětí, kolik jsem si přál/a.	26,6	43,9	29,5
celkem	18,6	40,4	41,0

Zájem o MOD více vyjadřují ti, kdo jsou celkově přesvědčeni o tom, že je žádoucí, aby muži měli nárok na větší volno na péči o děti než doposud (viz tab. č. 3.1). Tuto závislost ukazuje graf č. 3.1. MOD by zřejmě volilo přes polovinu těch, kdo pocítují nedostatek možností pro uvolnění otců ze zaměstnání z důvodu péče o děti, nicméně také necelá šestina těch, kteří nepožadují, aby byl stanoven nárok otců na volno na péči. Mezi dotázanými požadujícími volno na péči určenou pro muže nicméně desetina nemá sama o takové volno zájem.

Graf č. 3.1 **Zájem o motivační otcovskou dovolenou podle názoru na potřebu zajištění nároku otců na více volna na péči (v %)**

Pozn.: RD = rodičovská dovolená

3.2 Způsob čerpání motivační otcovské dovolené

Rodičů, kteří měli zájem o čerpání MOD, jsme se dále ptali na jimi požadovaný **způsob čerpání** ve smyslu délky časových celků a věku dítěte. Zájem MPSV a většiny odborné či laické veřejnosti, zajímající se o zavedení MOD, je poskytnout mužům příležitost vytvořit si bližší vztah k dítěti, upevnit celkové vztahy v nukleární rodině a umožnit matce dítěte návrat na trh práce dříve, než je v současnosti obvyklé. Otázka na představy o flexibilitě MOD je jednou z těch, kterými testujeme, zda mladí lidé v období prvotních fází rodinného cyklu vkládají do zájmu o MOD stejné cíle a důvody. Dále se budeme na tyto jejich názory ptát i přímo.

Zde se ukazuje, že ve zkoumané cílové populaci existují trochu jiné představy o významu otcovské dovolené, než mezi odborníky a „aktivní“ v této oblasti veřejností. Je nutné si připustit, že zjištěné názory do jisté míry korespondují s tím, jak je využívána rodičovská dovolená otci, resp. jak využívána není (viz kapitola 2¹⁸), a obecně jak je vnímána role otců a matek.¹⁹ Zřejmě kromě hlavního důvodu, kterým je nedostatečná finanční kompenzace přerušení zaměstnání formou rodičovské dovolené, hraje roli i to, že její nastavení neumožňuje její flexibilnější využívání otci. **Větší flexibilitu by měla, podle představ našich respondentů, poskytovat MOD.**

Naprostou preferenci má čerpání MOD po jednotlivých dnech. Nepravdělně, tj. jako krátkodobou a „pohotovostní pomoc matce v případě potřeby“ by ji žádalo 43 % dotázaných. Spolu s preferencí čerpání po dnech pravidelně se za zavedení takovéto formy MOD staví 57 % z těch dotázaných, kteří vyjádřili o MOD zájem.

Zájem o nepravdělné krátkodobé otcovské „volno na péči“ projevily zejména ženy, které v době šetření byly na mateřské nebo rodičovské dovolené. Ty zřejmě aktuálně cítily potřebu výpomoci nebo krátkého vystřídání v náročné péči o dítě.

Další nejčastější volbou je čerpání po týdnech (28 %), což má obdobný význam, pokud jde o dělu péče mezi matku a otce. O tuto délku projevili zájem lidé z rodin, kde jsou oba rodiče aktuálně výdělečně činní. Zřejmě v tom vidí způsob, jak sladit rodinu a zaměstnání oběma partnery v obdobné formě, respektive možnost, aby otec pracoval "na plný úvazek" a matka "příležitostně".

Čerpat MOD **jako celek**, tedy v souladu se záměry tvůrců návrhu MOD, **preferuje pouze 9 % dotázaných.** Jsou to spíše lidé aktuálně ekonomicky aktivní. Nebyla zjištěna rozdílná míra volby této alternativy podle dalších charakteristik respondenta.

Partneři žen, které byly na rodičovské dovolené, byli častějšími příznivci celkově ještě méně často volené varianty - využívání MOD po jednotlivých měsících.

¹⁸ Viz též: Höhne, S., Kuchařová, V., Svobodová, K., Šťastná, A. Žáčková, L. 2010. *Rodina a zaměstnání s ohledem na rodinný cyklus*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 108 s., ISBN 978-80-7416-059-2. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_310.pdf; Paloncyová, J., Barvíková, J., Kuchařová, V., Psychlová, K. 2014. *Nové formy denní péče o děti v České republice*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 256 s., ISBN 978-80-7416-203-9. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_381.pdf

¹⁹ Vedle publikací VÚPSV si za mnohé jiné uvedme: Maříková, H. Kombinace práce, rodiny a soukromého života. In: Hašková, H. (ed.) et al. 2014. *Vlastní cestou? Životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Tabulka č. 3.4 **Preferovaný způsob čerpání MOD**

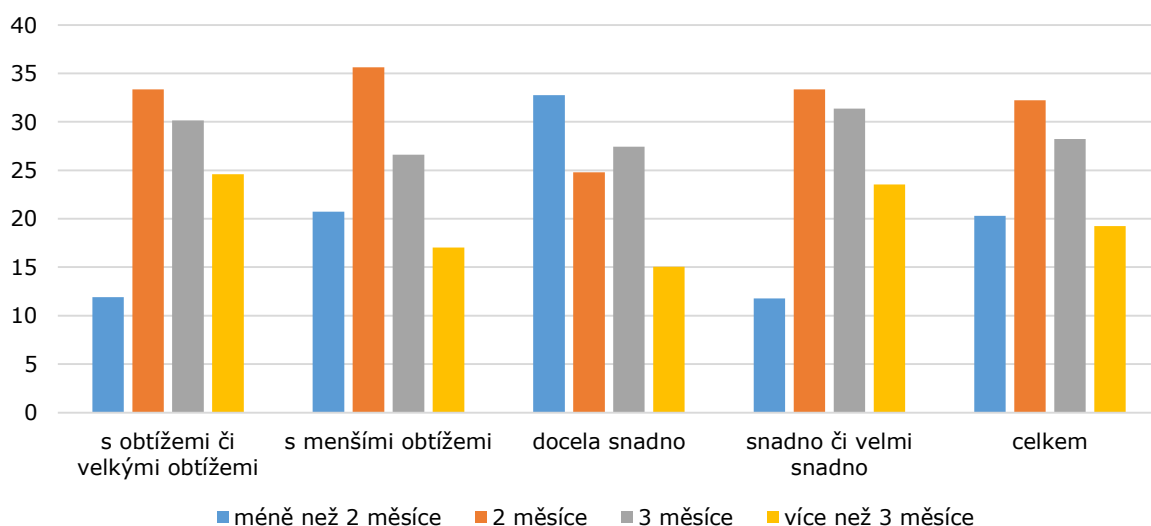
způsob čerpání MOD	četnost	%
po jednotlivých dnech pravidelně (např. jeden den v týdnu)	77	13,4
po jednotlivých dnech nepravidelně	249	43,4
po jednotlivých týdnech	163	28,4
po jednotlivých měsících	35	6,1
celou otcovskou dovolenou najednou	50	8,7
celkem	574	100,0

Ani ti, kteří spatřují význam MOD v tom, že její čerpání by umožnilo dřívější návrat matky na trh práce, nevolí častěji čerpání MOD vcelku jako první důvod (pouze 9,9 %, naproti tomu čerpání po jednotlivých dnech volí i tito dotázaní v 51,6 % nepravidelně a v 11,0 % pravidelně).

Pokud jde o **celkovou délku MOD**, převládá zájem o dvou- až tříměsíční (32 % by preferovalo 2 měsíce, 28 % 3 měsíce). To koresponduje se záměry předkladatelů návrhu, tedy „odhadu“ přiměřené délky MOD, která by nenarušila zaměstnání a kariéru mužů-otců. **Odlišnosti mezi dotazovanými rodiči a navrhovateli MOD jsou tedy hlavně v pojetí role MOD, což se odráží více ve způsobu využití MOD, než v preferované celkové délce.**

Deklarovaná preferovaná celková délka MOD není významně podmíněná charakteristikami dotázaných a jejich rodin. Liší se podle subjektivního hodnocení příjmové úrovně rodiny (jak rodina vychází s příjmem), což může vyjadřovat hodnocení toho, nakolik je možné se obejít bez otcova příjmu nebo jeho části. Není tu však lineární závislost (graf č. 3.2), což naznačuje různorodost důvodů pro volbu preferované délky MOD.

Graf č. 3.2 **Preferovaná celková délka MOD v závislosti na příjmové situaci rodiny**

Statisticky nevýznamné,²⁰ ale patrné, rozdíly byly zjištěny podle krajů. Více příznivců kratší MOD bylo zjištěno v Jihomoravském kraji a v Praze, nadprůměrný počet příznivců pak v krajích Libereckém, Moravskoslezském a Severočeském. To snad lze vysvětlit požadavkem na větší flexibilitu a na nižší dopady MOD na zaměstnání muže v prostředích, kde je vyšší dynamika pracovní mobility nebo vyšší nezaměstnanost, a tedy ohrožení ztrátou zaměstnání. Naopak MOD delší než 3 měsíce volili častěji než v jiných krajích respondenti z kraje Olomouckého a Vysočina.

Představy otců a matek nejmenších dětí o roli MOD ukazuje z dalšího zorného úhlu zjištění o tom, ve kterém věku dítěte by bylo podle názorů respondentů vhodné, aby otec čerpal MOD (tabulka č. 3.5).

Výrazně nadpoloviční většina zájemců o MOD by považovala za žádoucí péči otců u těch sledovaných kategorií věku dítěte, které spadají do intervalu 6 měsíců až 3 roky, zejména pak po prvním roce dítěte (minimálně od 6 měsíců 44 %, minimálně od 1 roku 30 %). Lze předpokládat (podle zjištění z jiných výzkumů), že zájem o otcovskou dovolenou v době nízkého věku dítěte souvisí s preferencí kratších časových úseků jejího čerpání.

Tabulka č. 3.5 **Preferovaný věk dítěte pro využití MOD - pořadí podle četnosti souhlasných odpovědí**

věk dítěte	souhlasné odpovědi v %
1-2 roky	76,5
2-3 roky	74,4
6-12 měsíců	63,4
3-4 roky	56,1
do 6 měsíců	48,6

Pozn.: respondenti vyjadřovali souhlas u každé věkové kategorie zvlášť

Pětina (22 %) těch, kdo otázku zodpověděli, vybrala jako vhodný věk všechny kategorie, na něž jsme se ptali, tedy celé období od narození dítěte do jeho 4 let. 11 % volilo věkové kategorie od 6 měsíců výše, 15 % dotázaných pak od 1 roku do 4 let. Naopak, 8 % se vyslovilo, že by se (oni, resp. partneři dotázaných žen) spíše starali o děti od narození „jen“ do 3 let jejich věku, a 6 % o nejmladší děti do 2 let věku. 5 % vybralo jako vhodný věk pro péči otců jen kategorie nejmladších do 1 roku.

Je zajímavé, že volby věkových kategorií dětí nijak nesouvisí s tím, v jakých časových periodách by dotázaní nejraději využívali MOD, jak bylo uvedeno výše (tabulka č. 3.4).

Zjišťovali jsme též, **kdy by měla být MOD**, podle názorů respondentů, **otci čerpána ve vztahu k formě celodenní péče matky**: zda tak, aby se rodiče v péči o dítě vystřídal nebo by mělo být možné ji čerpat také v době, kdy matka čerpá mateřskou nebo rodičovskou dovolenou.

²⁰ Důvodem neprokázání statistické významnosti mohou být i nízké četnosti respondentů za jednotlivé kraje.

Tabulka č. 3.6 **Vhodnost souběhu MOD a mateřské nebo rodičovské dovolené matky**

	%
Mělo by být možné čerpat MOD oběma způsoby.	61,4
Otcovskou dovolenou by mělo být možné čerpat pouze současně s matkou.	7,5
MOD by měla umožnit pouze vystřídání rodičů v péči.	17,0
Nevím, neumím posoudit.	14,0
celkem	100

Protože z předchozích otázek se ukazuje, že role otcovské dovolené je chápána do velké míry jako ulehčení matce v její mateřské (rodičovské) roli, nepřekvapuje, že většina respondentů si představuje **čerpání MOD otcem nezávisle na tom, zda matka paralelně čerpá mateřskou nebo rodičovskou dovolenou.**

3.3 Představy o finanční náhradě ztráty pracovního příjmu po dobu MOD

Navzdory preferenci čerpání MOD v kratších časových "úsecích" je peněžní náhrada ušlého příjmu vnímána jako velmi důležitá (tabulka č. 3.7). Takto ji jednoznačně vnímá 64 % dotázaných. Spolu s mírnějším vyjádřením „spíše důležitá“ je to dohromady 93 %, a to bez ohledu na preferovaný způsob čerpání z hlediska celkové délky nebo časových úseků a nezávisle na aktuálním příjmu muže. Ptali jsme se proto dále na představy o tom, nakolik by měl být nahrazen ušlý příjem, aby bylo využití MOD pro muže, příp. jejich partnerky a rodiny, zajímavé.

Tabulka č. 3.7 **Nakolik by byla výše náhrady mzdy důležitá pro rozhodování o tom, zda otcovskou dovolenou využít**

důležitost finanční náhrady mzdy	četnost	%
rozhodně důležitá	366	63,8
spíše důležitá	166	28,9
spíše nedůležitá	26	4,5
rozhodně nedůležitá	7	1,2
nevím	9	1,6
celkem	574	100,0

Pozn.: muži vypovídali o sobě, ženy o svých názorech ohledně partnerovy případné MOD

Otázky na požadovanou výši náhrady jsme uvedli zjišťováním její formy, tedy zda je zájem o pevnou dávku typu dávek státní sociální podpory nebo o jiný typ (tabulka č. 3.8).

Výrazně preferovány jsou dávky odvozené od mzdy, tedy vyplácené v systému sociálního pojištění, podobně jako příspěvek v mateřství nebo plánované otcovské poporodní volno. Tato preference roste s výší vzdělání, tedy zřejmě i mezd, respondentů. Čím vyšší je mzda, tím vyšší je obava o její ztrátu či omezení příjmu v souvislosti s využíváním MOD.

Tabulka č. 3.8 **Názory na to, zda by měla být finanční částka poskytovaná během otcovské dovolené stanovena pevně nebo by měla být odvozena od dosavadní mzdy**

Forma dávky	četnost	%
Měla by být pevně stanovena.	187	26,5
Měla by být odvozena od dosavadní mzdy.	403	57,2
Nevím, neumím posoudit.	115	16,3
celkem	705	100

Na požadovanou výši finanční náhrady pracovního příjmu jsme se ptali jednak otázkou na vhodnou **minimální výši** v případě pevné částky²¹ (tabulka 3.9) a jednak otázkou na procentuálně vyjádřenou míru náhrady předchozí mzdy, pokud by byla dávka definována takto (tabulka 3.10).

Ohledně požadované minimální paušální dávky se respondenty uváděné sumy pohybovaly mezi 2 000 a 50 000 Kč, rozpětí mezi prvním a devátým decilem je 10 až 16 tisíc korun. Průměr byl necelých 13,5 tisíce, další parametry ukazuje tabulka. Čtvrtina respondentů se však nevyjádřila.

Paušální dávku volili dotázaní se spíše nižšími rodinnými příjmy a aktuálními pracovními příjmy otce. Nicméně čím vyšší byly pracovní příjmy, tím vyšší dávka byla žádána, protože se očekává „přijatelná“ míra náhrady za ušlou mzdu.

Průměrná minimální uváděná částka je o 2 tisíce korun vyšší než aktuálně nejvyšší možná částka rodičovského příspěvku (11 500 Kč), nejčastěji uváděná částka je o 3,5 tisíce Kč vyšší, tedy skoro o třetinu.

Tabulka č. 3.9 **Minimální požadovaná výše finanční částky poskytované otci během otcovské dovolené**

ukazatel	hodnota v Kč	
průměr	13 421	
medián	13 000	
modus	15 000	
minimum	2 000	
maximum	50 000	
percentily	25	10 000
	50	13 000
	75	15 000

Pokud jde o variantu, že by dávka pro otce v době MOD byla odvozena od předchozího pracovního příjmu, **převládá přání, aby náhrada platu v době MOD dosahovala 70-80 %**, tedy aby alespoň dosahovala náhradu poskytovanou v případě příspěvku v mateřství, ale přesahovala výši ošetřovného nebo nemocenské dávky. Třetina respondentů, kteří nějakou částku uvedli, by si přála náhradu vyšší.

Tento požadavek, na rozdíl od předchozího, celkem logicky není ovlivněn aktuální výší pracovního příjmu partnera.

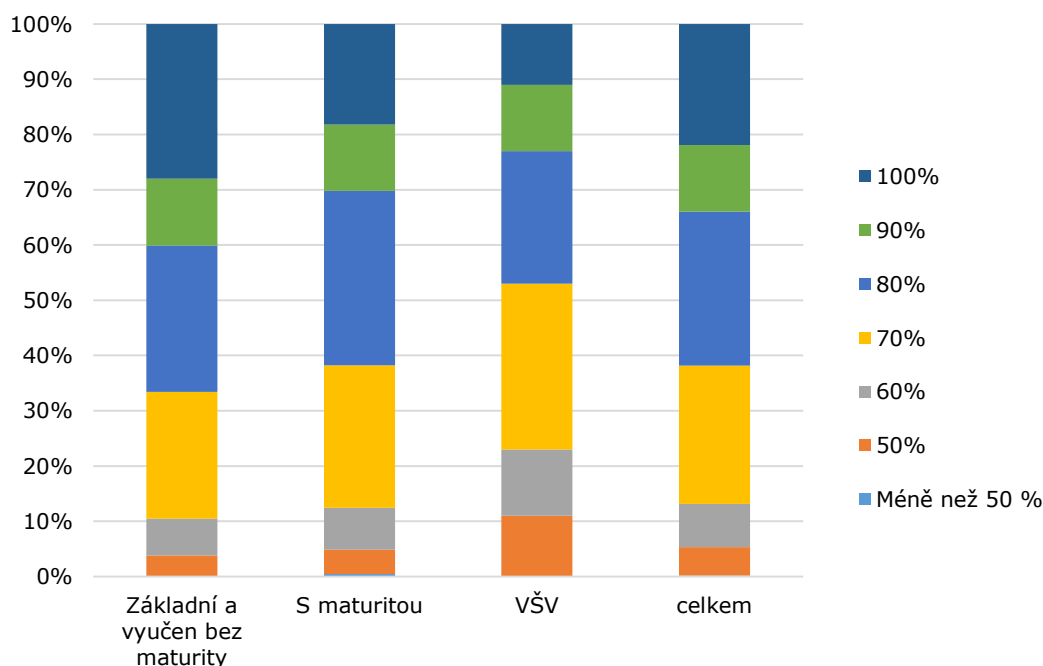
²¹ Otázka: Jaká by podle Vás měla být minimální měsíční výše této částky, pokud by byla pevně stanovena?

Tabulka č. 3.10 **Jaká by měla být minimální výše náhrady mzdy během otcovské dovolené, kdyby byla odvozena od mzdy - podíl z dosavadní mzdy**

	četnost	včetně odpovědi „nevím“		bez odpovědi „nevím“	
		%	kumulativní četnosti v %	%	kumulativní četnosti v %
méně než 50 %	1	0,1	0,1	0,2	0,2
50%	33	4,7	4,8	5,2	5,3
60%	50	7,1	11,9	7,8	13,1
70%	160	22,7	34,6	25,0	38,2
80%	178	25,2	59,9	27,9	66,0
90%	77	10,9	70,8	12,1	78,1
100%	140	19,9	90,6	21,9	100,0
nevím, neumím posoudit	66	9,4	100,0	-	
celkem	705	100		100	

Jak ukazuje následující graf, **požadovaná míra náhrady mzdy klesá s vyšším dosaženým vzděláním**, tedy potažmo v závislosti na socio-profesním statusu (vzdělání je jeho dílčím ukazatelem).

Graf č. 3.3 **Požadovaná výše náhrady pracovního příjmu, koncipovaná jako jeho podíl (podle vzdělání)**

3.4 Okolnosti (ne)podporující zájem o motivační otcovskou dovolenou

Pro vysvětlení možné motivace využívání MOD se další otázky zaměřovaly na to, jaký přínos respondenti očekávají od toho, když se muž bude po určité období celodenně starat o dítě formou MOD.

Nejprve jsme se ptali na důvody zájmu o to, aby otec čerpal MOD, a požadovali uvedení pořadí předložených důvodů podle jejich důležitosti. Otázka zněla „Z jakých důvodů byste měl(a) zájem využít otcovskou dovolenou (aby Váš partner využil otcovskou dovolenou)?“ Výsledky deklarovaného pořadí jsou v tabulce č. 3.11 (sloupec „souhrn“) převedeny do souhrnného rozložení vyjadřujícího významnost hodnocených důvodů.²²

Hlavní smysl MOD je spatřován ve **sblížení s dítětem**. Jako silný se jeví i motiv dosáhnout rovnoměrnější **dělbou péče o dítě** (děti) mezi rodiči. Zapojení (návrat) partnerky na trh práce je přikládán menší význam. **Jakkoliv je vyjadřován zájem o vyšší zapojení mužů do péče, není příliš „kompenzován“ zájmem o vyšší zapojení žen na trhu práce v době, kdy malé dítě vyžaduje zvýšenou péči**, tedy do 2-3 let dítěte (viz kap. 3.2).

Tabulka č. 3.11 **Důvody zájmu o MOD**

Důvody zájmu o MOD	souhrn	pořadí*		
		1.	2.	3.
Umožnilo by mi to (partnerovi by to umožnilo) navázat s dítětem užší vztah	39,1	53,5	29,3	15,3
Mohli bychom se s partnerkou (partnerem) rovnoměrněji oba podílet na péči o naše dítě/děti	32,8	27,4	44,1	26,3
Partnerce by to umožnilo (umožnilo by mi to) zapojit se dříve do pracovního procesu	25,6	15,9	25,1	55,6
jiné	2,6	3,3	1,6	2,8

* četnosti voleb dané položky v daném pořadí

Respondentům, kteří si nevybrali z uvedených tří důvodů, byla dána možnost, aby své důvody uvedli vlastními slovy. Tyto důvody lze kategorizovat, jak ukazuje tabulka č. 3.12. Hlavní motivací pro čerpání otcovské dovolené je v názorech respondentů pomoc, podpora a **ulehčení matce v době péče o malé dítě**, tedy obdoba důvodu rovnoměrnějšího podílu rodičů na péči o dítě, který byl součástí předchozí uzavřené otázky.

Tabulka č. 3.12 **Další důvody zájmu o MOD**

Důvody zájmu o MOD	absolutní četnosti
úleva matce v péči o dítě, vystřídání v době nemoci nebo jiné potřeby ženy postarat se o sebe, věnovat se sobě	50
otec by se více sblížil s dítětem, poznal, jaké to je pečovat o dítě	9
přínos pro celou rodinu, sblížení a spolupráce všech členů rodiny	7
matka by mohla jít (opět) pracovat	5
záskok při nemoci dítěte, matky, ve zvláštních situacích	5
finanční vylepšení (zapojením matky do výdělečné činnosti)	2
pomohlo by to prodloužit celkovou péči o dítě rodiči do vyššího věku dítěte	2

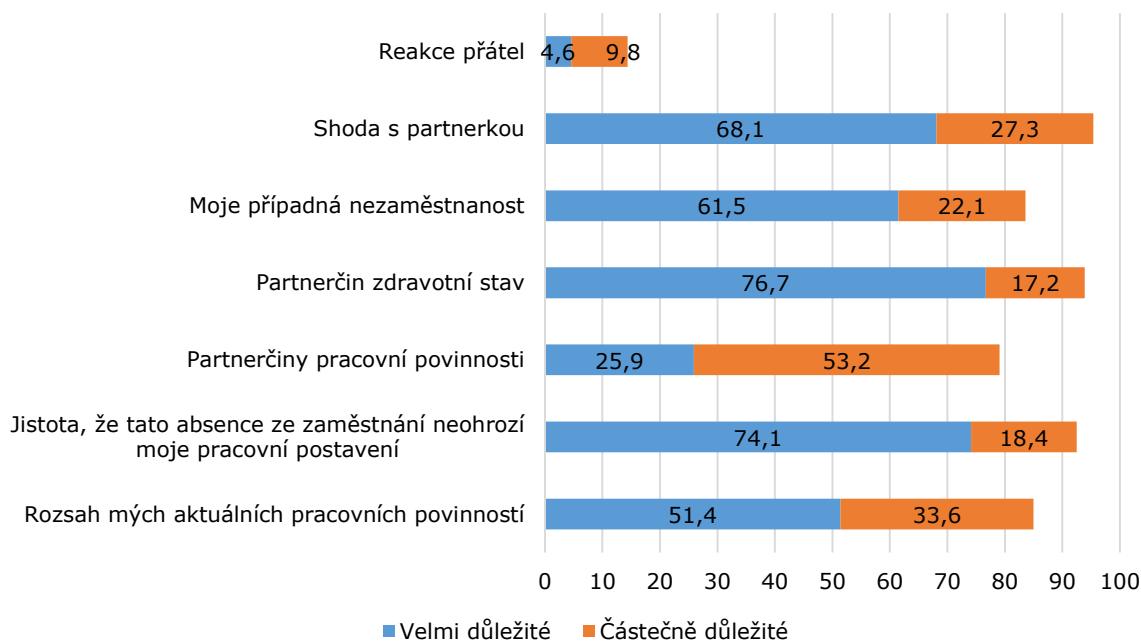
Pro další upřesnění souvislostí zájmu rodičů malých dětí o otcovskou péči formou MOD jsme se dále ptali na **okolnosti, které by jednak otcové a jednak matky zvažovali či zohledňovali při rozhodování, zda a v jakém rozsahu MOD**

²² Vypočteno tak, že prvnímu pořadí byla přiřazena hodnota 3, druhému 2 a třetímu pořadí hodnota 1. Takto získané indexy byly vynásobeny počtem voleb a z nich vypočteny jejich relativní četnosti.

využít. Muži a ženy odpovídali zvlášť. Výsledky ukazují následující grafy. Respondenti odpovídali pomocí škály „velmi důležité - částečně důležité - nedůležité“, v grafech uvádíme souhrn prvních dvou variant (grafy č. 3.4 a 3.5; zbytek do 100 % jsou odpovědi „nedůležité“, v menší míře „netýká se“).

Následující porovnání názorů mužů a žen ukazuje, že ve vědomí rodičů malých dětí stále přetrvává představa o komplementaritě jejich rolí v období péče o malé děti. Muži i ženy „respektují“ či reflektují životelské poslání muže i v dnešní společnosti.

Graf č. 3.4 **Okolnosti zvažované při rozhodování o využití MOD - odpovědi mužů**

Jak by se rozhodovali muži:

Pro muže je nejdůležitější **shodný názor partnerů**. Důležitost ohledu na partnerku (matku) ukazuje i to, že podobně často deklarovaný je i zdravotní stav partnerky. Na druhou stranu je pro muže obdobně významná jistota, že přerušení zaměstnání z důvodu péče o dítě **neohrozí jeho postavení v zaměstnání**, což můžeme ovšem interpretovat jak jako výraz zájmu o vlastní kariéru, tak soustředění na životelskou roli, na zodpovědnost za materiální zabezpečení rodiny (jak uvádíme v následující kapitole, reflektovaná míra ohrožení pracovní pozice u zaměstnaných mužů záleží na okolnostech rodinné situace a pracovního postavení).

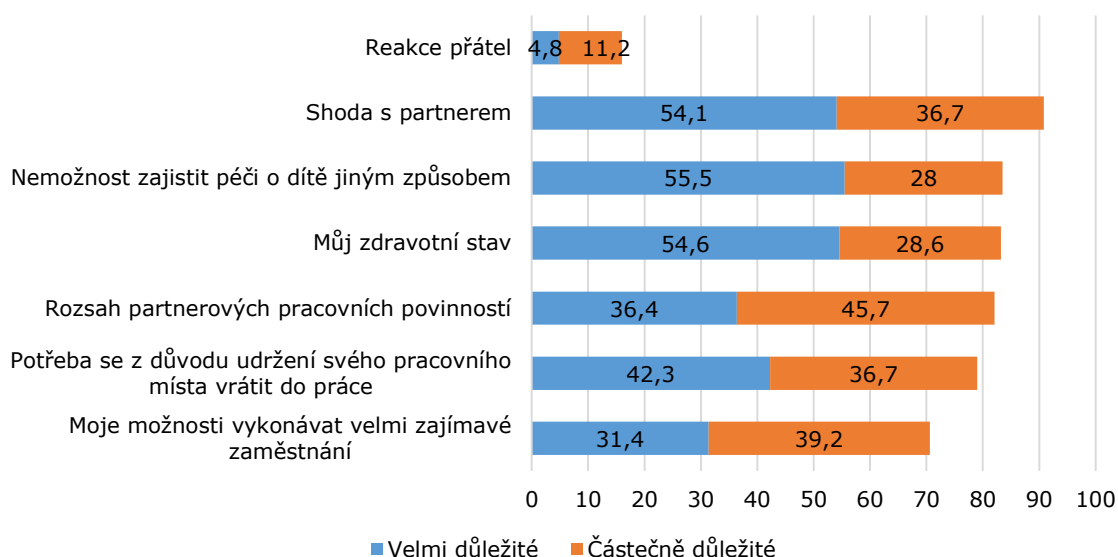
Jen o málo méně by muži při rozhodování o MOD brali v úvahu **aktuální pracovní povinnosti** nebo na druhou stranu fakt, že jsou momentálně nezaměstnaní. Vliv může mít malá frekvence zkušeností nebo ohrožení nezaměstnaností, takže většina dotázaných si neumí představit scénář kompenzace nezaměstnanosti péčí o děti (využití nezaměstnanosti k převzetí pečovatelské role od matky).

Menší důraz je kladen na zohlednění partnerčiných pracovních povinností (její potřeby pracovat, tedy vydělávat nebo se profesně realizovat). Prakticky nevýznamný je podle deklarací dotázaných mužů názor přátel (k tomu se ještě vrátíme).

U některých položek jsou zmíněné důvody částečně odlišně muži vnímány v závislosti na několika faktorech. Jistota, že nebude ohroženo zaměstnání, není tolik

důležitá pro lépe finančně situované a také pro muže s nejistým zaměstnáním (aktuálně neaktivní). Zdravotní stav matky je méně zvažován ve vícedětných rodinách, rodinách s nižšími příjmy a v případě ekonomicky neaktivních matek (zřejmě převáženo jinými faktory). Rozsah pracovních povinností by méně zohledňovali otcové více dětí, jde tedy o případy, kdy by byla MOD využita u dítěte vyššího pořadí.

Graf č. 3.5 **Okolnosti zvažované při rozhodování o využití MOD - odpovědi žen**

Jak by se rozhodovaly ženy:

Také pro ženy je hlavní zohledňovanou okolností **shoda s partnerem**. V četnosti následují s obdobnou intenzitou dvě okolnosti odlišného charakteru: a) fakt, že otcova péče je jediná momentálně dostupná forma (!) a ryze osobní důvod, tj. vlastní **zdravotní stav**. Ten je tedy jednou z hlavních okolností pro rozhodování, přitom společnou pro muže i ženy, jak ukazuje porovnání zohledněných faktorů muži a ženami.

Jen o málo méně než výše uvedené okolnosti ženy zmiňují **ohled na partnerovy pracovní povinnosti**. S menší četností je deklarován ohled na vlastní zaměstnání a kariéru, ať jde o udržení místa (vnější tlak) nebo o možnost (příležitost) mít zajímavé zaměstnání. Komparace názorů mužů a žen ukazuje, že pro oba partnery je důležitější okolností mužova než ženina pracovní dráha.

Ani pro ženy není důležitá reakce okolí.

V případě žen působí jako diferencující faktor pouze vzdělání, a to statisticky významně pouze u zajímavého zaměstnání, méně u potřeby udržet si pracovní místo.

Těch, kteří vyjádřili nezáměr o využívání MOD, jsme se zeptali otevřenou otázkou na důvod nezáměru. Zjištěné odpovědi lze kategorizovat do následujících vyjádření (tab. č. 3.13). Nejčastější odpovědi se opět týkaly **obav z dopadu čerpání MOD na zaměstnání a výdělky** muže-otce, dále názoru, že **matky mají lepší předpoklady pečovat a vychovávat dítě** v jeho raném věku a obav z **finančních dopadů** (zřejmě založených na předpokladu či zkušenosti, že ženy mají nižší výdělky).

Tabulka č. 3.13 **Důvody nezájmu o MOD**

Kategorie důvodů nezájmu o MOD	absolutní počty
potřeba udržet si zaměstnání, výdělek , obava ze ztráty zaměstnání	31
názor, že malé dítě má vychovávat/lépe zvládá pečovat matka	22
finanční důvody	20
obecný odsudek velké účasti otce na (celodenní) péči (místo matky)	17
otec má raději vydělávat	11
otec se obává, že se neumí dobře postarat	10
matka chce pečovat sama	9
otec se věnuje dětem dostatečně i bez opatření jako MOD	4
MOD je „pro flákače“	2
mají možnost, aby v péči o dítě matku vystřídal v rodině někdo jiný	1

Také z tohoto pohledu se ukazuje příklon k rodinnému uspořádání, kde muž je vnímán jako živitel rodiny a žena jako pečovatelka. To z velké části vysvětluje požadavky a názory na čerpání MOD, jak jsme je uvedli v kapitolách č. 3.1 až 3.3.

3.5 Očekávané dopady čerpání motivační otcovské dovolené na postavení otce v zaměstnání a očekávané společenské přijetí takové strategie

Pro rozhodování o využití MOD je, podle předpokladů, důležité také to, jak přistupují (by přistupovali) k takovému institutu zaměstnavatelé otců, kteří by ho chtěli využít. A také jak otcové vidí možné dopady MOD na své pracovní postavení a příp. vztahy se spolupracovníky. Proto jsme se ptali, jak přístup svých zaměstnavatelů a další dopady odhadují respondenti-muži.

Tabulka č. 3.14 **Co si zaměstnaní muži myslí o tom, jakým způsobem by reagovali zaměstnavatelé na jejich žádost o otcovskou dovolenou?**

Reakce	%
Neviděl by v tom problém, rozhodně by mi vyhověl.	15,9
Viděl by v tom určitý problém, ale spíše by mi vyhověl.	45,2
Viděl by v tom vážný problém, spíše by mi nevyhověl.	26,9
Viděl by v tom neřešitelný problém, rozhodně by mi nevyhověl.	12,0
celkem	100,0

Přístup zaměstnavatelů je odhadován převážně jako vstřícný, přestože by zaměstnavatelé spíše viděli v odchodu muže na MOD určitý problém.

Pro nezanedbatelnou část zaměstnavatelů by to byl v jejich očích problém, což by se mohlo odrazit na tom, že muž by musel volit mezi MOD a udržení zaměstnání "bez problémů".

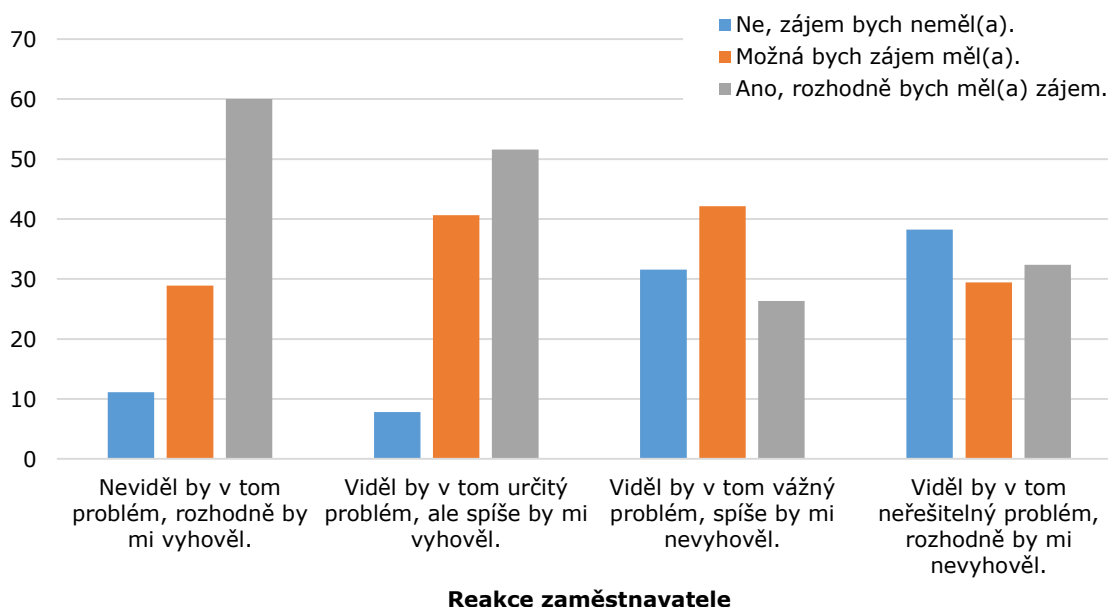
Tabulka č. 3.15 **Očekávání zaměstnaných mužů, nakolik by čerpání otcovské dovolené ohrozilo jejich postavení v zaměstnání (podnikání)**

Míra ohrožení	%
Rozhodně by ho to neohrozilo.	10,6
Spíše by ho to neohrozilo.	39,8
Spíše by ho to ohrozilo.	32,0
Rozhodně by ho to ohrozilo.	17,7
celkem	100,0

Zde zjišťujeme v podstatě rovnoměrné rozdělení očekávaných potíží v zaměstnání blíží se statistickému normálnímu rozložení, z hlediska ohrožení pracovní pozice nepřevažuje ani kladné ani záporné hodnocení. Zřejmě záleží v individuálních případech na (synergickém) působení řady okolností, takže „příznivá“ a „nepříznivá“ očekávání jsou v souhrnném pohledu více méně v rovnováze. Potvrzen byl vliv vzdělání, muži s vyšším vzděláním se obávají negativních dopadů více než ti, kteří nedosáhli maturity.²³ Na velmi nízké statistické významnosti se této skutečnosti obávají spíše mladší muži.

Očekávané dopady na situaci v zaměstnání z obou sledovaných hledisek (jak reakci zaměstnavatelů, tak pracovní pozici) ovlivňují, jak je zmíněno i výše,²⁴ míru zájmu o MOD. Potvrzuje to silná korelace mezi vyjádřeným zájmem o MOD a těmito očekávanými - viz grafy č. 3.6 a 3.7.

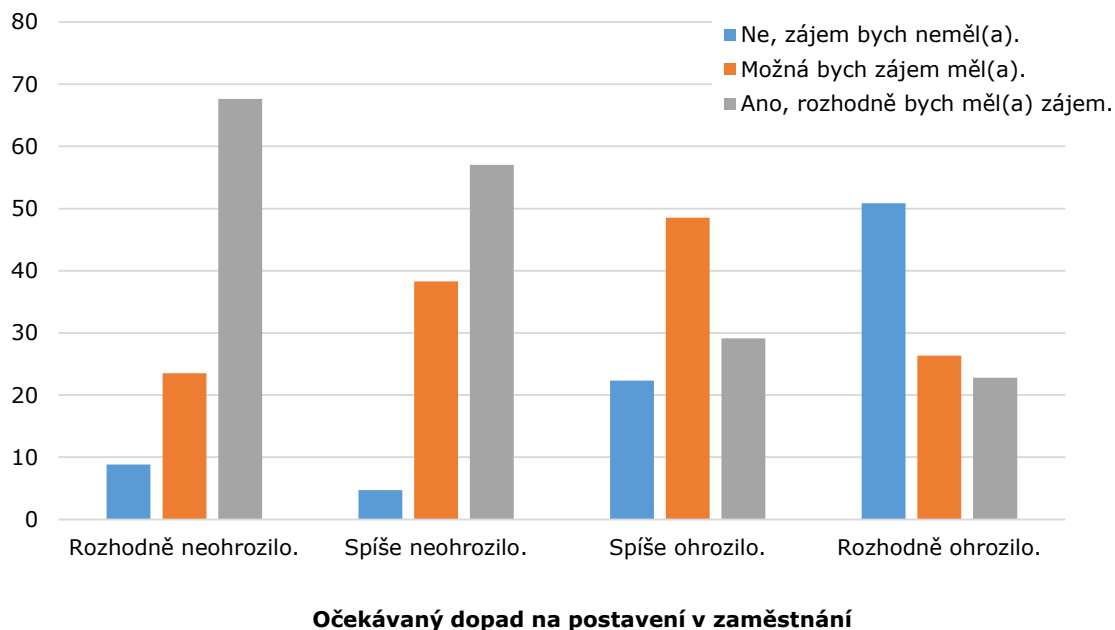
Graf č. 3.6 **Zájem o MOD podle očekávané reakce zaměstnavatele na žádost muže o otcovskou dovolenou**

²³ Podrobnější rozbor nelze spolehlivě provést vzhledem k malé četnosti vysokoškolsky vzdělaných mužů ve výběrovém souboru (odpovídající však jejich zastoupení v celé populaci).

²⁴ Výše bylo uvedeno, že dopady na pracovní postavení patří mezi hlavní faktory zohledňované v úvahách o využití motivační otcovské dovolené.

Graf č. 3.7 **Zájem o MOD podle očekávaného dopadu na postavení v zaměstnání**

Pro doplnění celkového obrazu jsme se ptali také na to, jaké respondenti předpokládají reakce kolegů na skutečnost, že muž bude čerpat MOD (jako specifická stránka postavení takového muže v zaměstnání) a také na reakce přátel respondentů (jako ukazatel sociálního klimatu, v němž se relativně nový přístup rodičů k dělbě péče o děti může uplatnit). Dotázaní muži nejčastěji předpokládají, že by jejich kolegové k takovému faktu projevili **neutrální postoj** (30%). Mírně převládá odhad, že přístup přátel by byl příznivý až povzbudivý.

Rovnoměrné rozdělení názorů kolegů blíží se opět tzv. normálnímu rozložení indikuje různorodost situací na pracovišti i ve vztazích s kolegy, v nichž může dojít k tomu, že muž na nějakou dobu přeruší zaměstnání. Při vědomí této skutečnosti převaha neutrálního postoje ilustruje v podstatě vstřícný postoj veřejnosti k vyšší účasti otců na péči formou otcovské dovolené.

Tabulka č. 3.16 **Jak by pravděpodobně reagovali kolegové, kdyby se muž rozhodl čerpat otcovskou dovolenou**

	četnost	%
Většina pozitivně, v případě potřeby by byli ochotni si moji práci rozdělit.	39	12,2
Většina pozitivně, ale měli by problém s tím, kdyby si museli moji práci rozdělit.	60	18,8
Většina neutrálně, celkem nijak by se tím nezabývala.	95	29,8
Většina negativně, ale v případě potřeby by si moji práci rozdělili.	33	10,3
Většina negativně, měli by problém s tím, kdyby si museli moji práci rozdělit.	37	11,6
Nevím	55	17,2
celkem	319	100,0

Pozn.: odpovídali výdělečně činní muži, N = 319

Jde zřejmě o postoje celkem neměnné. Obdobnou otázku řešil výzkum veřejného mínění v roce 2003,²⁵ šlo však o situaci, kdy muž využije nároku na rodičovskou dovolenou v tehdejší nastavení a základní soubor však tehdy tvořilo obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let. Dotaz zněl na názor respondenta na situaci, kdyby si RD chtěl vzít kolega (dotazovaní tedy byli kolegové „aktivního“ otce). Byly položeny tři otázky - nakolik by to kolegům vadilo, jak by to vnímali a zda si myslí, že muž se umí o malé dítě postarat. Tato metoda umožnila větší vhled do reflexe kolegů. Převládá vstřícný, trochu rezervovaný, přístup.²⁶

V našem šetření je relativně příznivější situace, pokud jde o postoje přátel. Zřejmě vzhledem k tomu, že jich se rozhodnutí muže přerušit zaměstnání osobně nedotýká jako těch, kdo jsou v pozici spolupracovníků dělících si mezi sebou pracovní úkoly, jsou postoje přátel výrazně vstřícnější. Pozitivní a neutrální reakce jsou vyvážené, poměr odhadovaných pozitivních reakcí k negativním je téměř 2:1 (oproti poměru zhruba 1:1 v případě kolegů v zaměstnání)

Tabulka č. 3.17 **Jaké by byly pravděpodobné reakce přátel, kdyby se muž rozhodl čerpat otcovskou dovolenou**

Reakce přátel	%
Většina z nich by tomu fandila.	33,2
Většině z nich by to bylo jedno.	33,2
Většina z nich by tomu nerozuměla.	15,0
Většina z nich by to odsoudila.	3,3
Nevím.	15,3
celkem	100,0

Pozn.: odpovídali všichni dotázaní, N = 705

²⁵ CVVM. 2003. Rodičovská dovolená a postavení žen a mužů z hlediska možností ekonomického uplatnění. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a2953/f3/100222s_eu_30516.pdf

²⁶ Autoři tehdejšího šetření interpretovali své výsledky takto: „...ekonomicky aktivní lidé nepohlížejí na rodičovskou dovolenou otců s nějakými výraznějšími antipatiemi, když jen 8 % dotázaných se na pětibodové škále přiklonilo k pólu „vadí“. Většina z nich tuto záležitost vnímá jako normální věc, i když čtvrtina respondentů v ekonomicky aktivním věku by na rozhodnutí některého spolupracovníka odejít na rodičovskou dovolenou místo ženy reagovala s podivem... i když se většina lidí kloní k názoru, že otec by byl s to se o malé dítě postarat... větší distanci od rodičovské dovolené otců si drží muži, kterým by u kolegů poněkud více vadila a kteří by takové rozhodnutí častěji vnímali s podivem. Kromě toho jsou muži i poněkud více skeptičtí ke schopnosti otců postarat se o malé dítě.

Závěr

Výzkum veřejného mínění k motivační otcovské dovolené (MOD) byl proveden v listopadu 2015 na vzorku 705 respondentů (348 mužů a 357 žen). Výběrový soubor sestavený záměrným kvótním výběrem tvořili rodiče z úplných čistých rodin s dětmi do 6 let. Rodičů jsme se dotazovali na jejich zájem o MOD v kontextu jejich obecných postojů ohledně ideálního zajištění celodenní péče o děti do 6 let věku a jejich praktických zkušeností.

Co se týče **představ o ideálním zajištění celodenní péče** o děti do 6 let věku, ukazuje se, že přetrvávají určité dlouhodobé názorové vzorce, ale oproti dřívějším výzkumům nabývá na síle myšlenka vhodnosti **střídání celodenní péče obou rodičů** (největší preference tohoto způsobu zajištění celodenní péče - 36 % respondentů - byla jedná-li se o děti ve věku 2-3 roky).

Jinak stále **převládá názor**, že o děti **ve věku 6-12 měsíců** (78 % respondentů), ale i ve věku **1-2 roky** (56 %), by měla pečovat **výhradně matka**. **S věkem dítěte roste podíl rodičů preferujících kolektivní zařízení** péče o děti. V případě dětí ve věku 3-4 roky (40 % respondentů) a 4-6 let (58 %) už tento názor jednoznačně převládá. Respondenti se ve svých preferencích neliší z hlediska pohlaví, věku, vzdělání, ani toho, zda jsou oba rodiče v páru pracující nebo jeden z nich celodenně pečuje.

Rozbor **současné praxe** dotazovaných rodičů v oblasti zajištění celodenní péče o malé děti ukázal, že se příliš neliší od deklarovaných preferencí, tedy že ve většině případů (přes 92 %) **rodičovskou dovolenou zatím čerpá pouze matka**.

Rodiče, kteří pobírali **rodičovský příspěvek déle než do tří let věku dítěte** (necelá pětina), deklarují jako hlavní důvody přání **zůstat doma s dítětem co nejdéle** (cca 60 %), **nemožnost zvolit jinou délku** (14 %) a skutečnost, že v době, kdy dítě dosáhlo věku tří let, již **žena čekala další dítě** (10 %). Jako další důvody se objevují nedostupnost zařízení předškolní péče o děti a problémy se zaměstnáním.

Podle respondentů z rodin, **kde se rodiče vystřídali na rodičovské dovolené** (6 %), hrály v tomto rozhodnutí roli zejména **finanční a pracovní důvody** a skutečnost, že **si to jeden nebo oba partneři přáli**. Ve 23 % z ostatních rodin otcové nejčastěji za tímto účelem čerpali řádnou dovolenou, popř. v kombinaci s jiným typem volna, potažmo se jednalo o osoby, které získaly volno za jiných podmínek (např. OSVČ, nezaměstnaný, důchodce, student).

Respondenti z rodin, v nichž **muž nikdy sám celodenně o dítě nepečoval** (celkem 73 % z našeho souboru) déle než měsíc, uváděli pro tuto skutečnost nejčastěji následující **důvody: vyšší výdělek muže** (hlavní nebo vedlejší důvod pro muže v 81 %, pro ženy v 89 %); **zaměstnání muže to neumožňovalo** (hlavní nebo vedlejší důvod pro muže v 78 %, pro ženy v 79 %). Velmi častým důvodem byl názor, že **o dítě se má starat matka** (59 % u mužů a 60 % u žen).

Pokud jde o názory a očekávání ohledně navrhované **motivační otcovské dovolené**, výsledky výzkumu ukazují, že **mezi rodiči je** o ni poměrně vysoký zájem - 81 % respondentů má zájem rozhodně nebo podmíněně. **Více než polovina** respondentů, kteří vyjádřili o MOD zájem, však preferuje čerpání **po jednotlivých dnech (ne)pravidelně, tj. jako "pomoc matce v případě potřeby."**

Ohledně **celkové délky MOD je rovnoměrně silný zájem o dvouměsíční** (32 % rodičů) i **tříměsíční** variantu (28 %). Poněkud neočekávané vnímání role MOD ilustrují preference ohledně způsobu čerpání, tedy využití tohoto dvou či tříměsíčního penza. Čerpat MOD vcelku (celé 2-3 měsíce najednou) preferuje pouze 9 % dotázaných.

Věk dítěte, ve kterém by se otcové nejraději svým dětem formou MOD věnovali, je dost rozmanitý. Respondenti nicméně nejčastěji volí **využití MOD v období 1-3 let věku dítěte**.

Výše peněžní náhrady příjmu je důležitá pro 93 % respondentů. Polovina respondentů **by zvolila dávku odvozenou od mzdy ve výši 70-80 %** předchozího příjmu, třetina vyšší. Za předpokladu, že by výše dávky byla stanovena paušálně, udávali respondenti nejčastěji jako minimální hodnotu 15 000 Kč.

Hlavní přínos MOD je spatřován ve **sblížení otce s dítětem** a v **rovnoměr-
nější dělbě péče o dítě** (ulehčení matce od výhradní celodenní péče o dítě). Zapojení (návratu) matky na trh práce je přikládán menší význam.

Přístup (otcova) zaměstnavatele je vnímán jako důležitý faktor pro rozhodování rodičů o tom, zda MOD využít. Předpokládá se však většinou, že by zaměstnavatel otci na případnou žádost o MOD vyhověl (celkem 61 % z mužů-zaměstnanců), ačkoliv by v jeho odchodu na MOD spatřoval určitý problém. Očekávaná reakce zaměstnavatele ovlivňuje zájem o MOD.

Vzhledem k tomu, že role MOD je chápána do velké míry jako ulehčení matce v její rodičovské roli, nepřekvapuje, že **většina respondentů** si představuje **čerpání MOD otcem nezávisle na tom, zda matka paralelně čerpá mateřskou nebo rodičovskou dovolenou**.

Pokud respondenti vyjádřili nezájem o MOD (cca pětina), uváděli jako důvody hlavně obavy o ztrátu jistoty otcova zaměstnání nebo příjmu, často také lepší předpoklady matky pro péči o malé dítě.

Celkově výzkum ukázal, že **většina rodičů** malých dětí se shodne v tom, že **o nejmenší děti** (do 1 až 2 let věku) by se především měla **celodenně starat matka**, zatímco s přibývajícím věkem dítěte **roste preference využívání služeb kolektivní péče o děti**. Značná část rodičů nicméně zastává názor, a v tomto se získané výsledky odlišují od obdobných výzkumů provedených během uplynulých dvou desetiletí, že **rodiče by se alespoň do nějaké míry měli v celodenní péči o děti vystřídat**, aby dělba péče byla rovnoprávnější a aby oba rodiče měli stejné možnosti sblížit se s dítětem. Preference pro střídání celodenní péče matky a otce je **nevyšší v přelomovém období 2-3 let věku** dítěte, kdy už respondenti nepovažují výhradní péči matky za nezbytnou, zřejmě shledávají jako možné či žádoucí její (znovu)zapojení na pracovní trh a zároveň ještě (částečně) pochybují o vhodnosti celodenního využívání zařízení kolektivní péče. Z těchto důvodů se **zájem o motivační otcovskou dovolenou**, čerpanou ideálně **nepravidelně po částech**, a s finanční náhradou mzdy odpovídající alespoň 70-80 % předchozího platu, ukázal jako **poměrně velký**.

Navzdory tomu, že představy dotázaných úplně nekorespondují s představami předkladatelů návrhu na motivační otcovskou dovolenou a počáteční zájem po jejím zavedení by nemusel být vysoký, přínosem by její zavedení bylo, jakkoli by to mělo zpočátku spíš symbolický význam. Na takovém základě by se mohla stát pro budoucí rodiče malých dětí návodem a ukázkou nových možnosti sladování rodiny a zaměstnání a genderové rovnoprávnosti a podnítit tak stále větší počet a podíl (potenciálních) rodičů k jejímu využívání.

Literatura

Addati, L., Cassirer, N., Gilchrist, K. 2014. *Maternity and paternity at work. Law and practice across the world*. Geneva: International Labour Organization. 193 s. ISBN 978-92-2-128631-8. Dostupné z: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_242615.pdf

Bartáková, H., Kulhavý, V. 2007. *Rodina a zaměstnání II. Mladé rodiny (Deskriptivní fáze analýzy)*. Praha: VÚPSV, v.v.i. 82 s. ISBN 978-80-87007-62-4. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_234.pdf

CVVM. 2003. Tisková zpráva. K otcovské a mateřské roli v rodině. 17. října. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3009/f3/100278s_ov31017.pdf

CVVM. 2003. Tisková zpráva. Rodičovská dovolená a postavení žen a mužů z hlediska možností ekonomického uplatnění. 16. května. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a2953/f3/100222s_eu30516.pdf

CVVM. 2003. Tisková zpráva. Rozdělení rolí v rodině. 4. února. Dostupné z: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a2903/f3/100172s_ov30204c.pdf

Höhne, S., Kuchařová, V., Svobodová, K., Šťastná, A., Žáčková, L. 2010. *Rodina a zaměstnání s ohledem na rodinný cyklus*. Praha: VÚPSV, v.v.i. 108 s. ISBN 978-80-7416-059-2. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_310.pdf

Křížková, A., Dudová, R., Hašková, H., Maříková, H., Uhde, Z. (eds.). 2008. *Práce a péče. Proměny „rodičovské“ v České republice a kontext rodinné politiky Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON. 163 s. ISBN 978-80-86429-94-6

Kuchařová, V. a kol. 2009. *Péče o děti předškolního a raného školního věku*. Praha: VÚPSV, v.v.i. 214 s. ISBN 978-80-7416-041-7. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_299.pdf

Nešporová, O. 2005. *Harmonizace rodiny a zaměstnání. Rodiny s otci na rodičovské dovolené*. Praha: VÚPSV, v.v.i. 86 s. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_176.pdf

Maříková, H. 2014. Kombinace práce, rodiny a soukromého života. In: Hašková, H. (ed.) a kol. *Vlastní cestou? Životní dráhy v pozdně moderní společnosti*. Praha: SLON - Sociologické nakladatelství / Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. 398 s. ISBN 978-80-7419-178-7

Paloncyová, J., Barvíková, J., Kuchařová, V., Peychlová, K. 2014. *Nové formy denní péče o děti v České republice*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 256 s. ISBN 978-80-7416-203-9. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_381.pdf

Podoby otcovství v ČR - sociologický výzkum. 2010. MEDIARESEARCH, a.s. Dostupné z: <http://www.tatanaplnyvazek.cz/wp-content/uploads/2013/05/podoby-otcovstvi.pdf>

Schulze, E., Gergoric, M. 2015. *Maternity, paternity and parental leave: Data related to duration and compensation rates in the European Union*. Brussels: European Union,

124 s. ISBN 978-92-823-6492-5. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/509999/IPOL_STU\(2015\)509999_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/509999/IPOL_STU(2015)509999_EN.pdf)

Výzkumné projekty:

Rodina, zaměstnání a vzdělání, 2005-2008, MPSV ČR, č. 1J051/05-DP2, hlavní řešitel PhDr. Věra Kuchařová, CSc., spoluřešitel Prof. PhDr. Tomáš Sirovátka, CSc., Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., Masarykova univerzita, STEM, s.r.o. Dostupné z: <http://www.vupsv.cz/index.php?p=projects&site=default&id=126>)

Výzkum veřejného mínění k nové motivační otcovské dovolené, 2015, MPSV ČR, hlavní řešitel PhDr. Věra Kuchařová, CSc. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.

Datové zdroje:

Otcovská 2015. Výzkum veřejného mínění k nové motivační otcovské dovolené. Výběrové šetření. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., STEM/MARK, a.s.